

Hogyan tanítsunk?

Módszertani és gyakorlati segédlet
a hitre neveléshez

Veszprém
2008. október 4.

Veszprémi Érseki Hittudományi Főiskola
Konferenciasorozat 8.

A konferenciát előkészítette:
Trosits András
főiskolai docens

A könyvet szerkesztette:
Trosits András
Technikai szerkesztő:
Klesitz Róbert

A kötet megjelenését támogatta:
Veszprém Megyei Önkormányzat

Kiadja:
Veszprémi Érseki Hittudományi Főiskola
Felelős: dr. Varga István rektor

ISBN 978-963-86974-9-3

Nyomdai munkák:
Viza Kft.
8200 Veszprém, Hajlat u. 31.
E-mail: viza.studio@chello.hu
www.vizastudio.hu

Tartalomjegyzék

- ❖ *dr Huszár Pál, a Dunántúli Református Egyházkerület iskolaiügyi tanácsosa:*
A hetedik hitoktatói konferenciánk 5
- ❖ *Dobos László, Pécsi Püspöki Hittudományi Főiskola:*
A felnőttkatekézis egy modellje 10
- ❖ *Miklya Luzsányi Mónika, Parakletos könyvesház:*
Játék a hittanításban 19
- ❖ *Parakletos könyvesház:*
Bemutakozás 41
- ❖ *Licsauerné Gyenge Katalin, evangélikus hitoktató, Pápa:*
Hittankönyv a szórványban élők számára 63
- ❖ *Bence Imre esperes, lelkész Budavár:*
Imádkozz okosan! – azaz egy társasjáték a gyülekezetépítésről 68
- ❖ *Isó Dorottya, evangélikus lelkész, pedagógus, Veszprém:*
Beszédes rajzok a Bibliához 73
- ❖ *Fogassy Judit, SDSH:*
A média szerepe és alkalmazása a katekézisben 84

dr. Huszár Pál

a Dunántúli Református Egyházkerület iskolaiügyi tanácsosa

A hetedik hitoktatói konferenciánk

Isten segítségével immár a hetedik alkalommal szervezzük – tudomásom szerint hazánkban egyedül és kizárólag Veszprém Megyében – a Veszprém Megyei Önkormányzat támogatásával a Veszprémi Érseki Hittudományi Főiskolán a három történelmi felekezet hitoktatóinak ökumenikus tanácskozását. Többféle jószándékú törekvésünk érvényesült már az eddigi hat alkalom során, jelenleg – természetesen az elméleti ismeretekben való gyarapodás lehetőségét és fontosságát le nem becslve – a gyakorlatiasságra, a módszertani segítségre kívánjuk helyezni a főhangsúlyt. A továbbra is fontosnak tartott tartalmi kérdések mellett ezúttal inkább a hittan-tanítás – szívem szerinti kifejezéssel: hitre nevelés – hogyanjának kérdésével kívánunk behatóbban foglalkozni. Olyan módszertani segítséghez akarjuk juttatni a három történelmi egyház hitoktatóit, amelyet napi oktató-nevelő munkájukban mindenféle változtatás nélkül a felekezeti különbségektől függetlenül mindannyian tisztos lelki haszonnal alkalmazhatnak, amelynek hozadéka eredményesebbé teheti hitre nevelési törekvéseiket. Reménységünk szerint ezzel még sikeresebbé tehetik végtelenül fontos, a globalizáció elemi erővel ránk zúduló, minden valós lelki értéket eltaposni, illetve talmi ragyogású hiábavalóságokkal helyettesíteni akaró veszélyeinek kitett világunkban úgyszólván létfontosságú munkájukat.

„Bizony, hittel jegyezlek el téged magamnak, és megismered az Urat.” (Hóseás Próféta Könyve 2, 19.) Ezt olvashatjuk Hóseás próféta könyvében, ahol a szentíró rögtön ráirányítja figyelmünket a hit és az Úr ismerete közötti szerves összefüggésre, mintegy jelezve számunkra, hogy egyik a másik nélkül nem létezhet. Hisszük és valljuk, hogy a hit Isten ajándéka, de nem felejtsük el, hogy a hithez vezető út, a hitre jutás folyamata éppen az ismeret és a személyes példa alapján megrövidíthető, illetve meggyorsítható. Pál apostolnak a Rómabeliekhez írt levele meg

is erősít bennünket ebben a meggyőződésünkben, hiszen azt mondja: „... a hit hallásból van, a hallás pedig Isten Igéje által” (Pál Apostol Levele a Rómabeliekhez 10, 17.) Ennek megfelelően igyekeztünk eddig is a hittani, illetve hit- és erkölcstani ismeretek minél eredményesebb közvetítése mellett a hitre nevelés nemes törekvéseit erősíteni. Abban a szilárd pedagógiai tudatosságban tettük ezt, hogy a nevelés egyrészt magában foglalja a tanítást, az ismeretek rendszeres közvetítését is, de ugyanakkor jóval több is annál, hiszen a nevelés a lelki-szellemi ráhatás, valamint a személyes példaadás, – a hitoktatás esetében pedig – a valóban krisztusi élet-normáról történő meggyőzés, az arra való megnyerés ígéretes lehetőségeivel is kiegészül. Ez a törekvésünk akkor lehet igazán eredményes, ha a hitbéli ismeretek nyújtásán túl személyes példánkkal, keresztyén életvitelünkkel meg tudjuk győzni tanítványainkat – általában közvetlen környezetünket – a Jézus Krisztusba vetett hit megtartó erejéről. („... a te hited megtartott téged.” Máté Evangéliuma 9, 22b.)

Az első alkalomtól kezdve szigorúan és következetesen az ökumené alapján szerveztük tanácskozásainkat, ennek szellemében kértük fel előadóinkat, akik között mindhárom felekezet püspökei, illetve érseke, vezető lelkészei, laikus tisztségviselői és kitűnő hitoktatói szerepeltek. Tömören fogalmazva annyit jelent számunkra – nem csupán ebben a törekvésünkben – az ökumené, hogy nem azokat a többnyire formai elemeket tartjuk fontosnak, amelyek ugyan megkülönböztetnek, de el nem választanak bennünket, hanem arra igyekeztünk összpontosítani figyelmünket, aki összekapcsol bennünket önmagával és egymással, azaz a miattunk, értünk és helyettünk kereszthalált szenvedett Jézus Krisztust, az Ő személyén keresztül, a Szentháromság egy örök és igaz Istenét igyekeztünk törekvéseink középpontjába állítani. Egyértelműen és őszinte örömmel megbizonyosodhattunk arról, hogy minél közelebb jutottunk közös törekvéseinkben Őhozzá, garantáltan annál közelebb kerültünk eközben egymáshoz is.

A hetedik alkalom szervezésekor már bizonyos tapasztalatokra is hivatkozhatunk. Meggyőződhattunk róla, hogy a felekezeti különbözőség ezúttal semmiképp sem jelenthet gátat az együttműködésünkben, éppen ellenkezőleg: a különböző felekezetekhez tartozó hitoktatók elméleti és gyakorlati tapasztalatai remekül kiegészíthetik egymást. Lehetnek dolgok, amelyekről eltérően vélekedünk, de hitoktatásunk,

hitre nevelésünk alapvető célja közös, mondhatnánk: ugyanaz: Isten országának ügyét szeretnénk általa a hűséges sáfár módjára eredményesen szolgálni. Eddigi tapasztalataink arról győzhetnek meg bennünket, hogy ezt Mennyei Gazdánk jótetszése és megtartó kegyelme mellett cselekedhettük, miközben számtalanszor megtapasztalhattuk az Ő szüntelen segítségét, áldó szeretetét, amely nélkül – minden jószándékú erőfeszítésünk ellenére – bizonyosan nem érhattük volna el eddigi eredményeinket. Munkánk folytatásához is a kegyelem Istenétől várjuk az erőt, az útmutatást, valamint a tevékenységünkhöz nélkülözhetetlen segítség sokféle módját és formáját.

Idei tanácskozásunk külön sajátossága lesz a felnőtt-katekézis témája, illetve a vele kapcsolatos oktatócsomag módszertani ismertetése, elemző bemutatása. A felnőtt-katekézis azért is feltétlenül figyelmet érdemel, és rendkívül időszerű, mivel a kommunista diktatúra évtizedeinek vallásüldöző politikája következtében nemzedékek nőttek fel mindenfajta vallásos nevelés nélkül. Ezeknek az embereknek egy tekintélyes része napjainkban már szülőként, esetleg nagyszülőként igyekszik azt a mulasztást pótolni, amelynek ő voltaképpen nem az előidézője, hanem a kárvallottja volt. Természetesen mindannyiunknak örömmel kell fogadnia ezeket az embereket, akik – különböző motivációjú – Isten-keresésükben bármelyik történelmi egyházunk ajtaján kopogtatnak, mert úgy érzik, szükségük van a Teremtő Istennel való kapcsolatuk rendezésére, helyreállítására, esetleg éppen a semmiből történő megteremtésére.

Nagyon helyesen hangsúlyozza ez az anyag a téma összetett voltát. Ezek az emberek gyakran „a nulláról indulnak,” semmiféle előzetes valási ismeretekkel nem rendelkeznek. Ugyanakkor eleven erővel – talán nem túlzás ezúttal ezt a fennkölt kifejezést használnom: „mint csontjaikba rekesztett tűz” – hajtja őket a vágy Isten megismerésére a keresztyén hit titkainak, a megváltás örömuzenetének megismerésére, miközben egy értékes közösséghez való tartozás nem mindennapi örömét is megismerhetik.

Felnőtt voltukból következik viszont, hogy másrészt könnyebb is a katekéta dolga a hit igazságainak magyarázatában, értelmezésében, hiszen a felnőtt ember szellemi befogadó készsége általában meghaladja a gyermekét. A kurzus felnőtt résztvevője fogékonyabb a logikai művele-

tek irányában, ugyanakkor érzelmileg valószínűleg nehezebb hatni rá, hiszen addigi élete során általában mindig a ráció fontosságát sulykolták neki – mondván, hogy a modern ember a ráció embere.

Jó érzés megállapítanom, hogy az oktatócsomag szerzője – Dr. Dobos László, a Pécsi Hittudományi Főiskola tanára – kiemelt szerepet szán a közös imádkozásnak – mintegy megvallva ezzel azt a helyes meggyőződést, hogy miénk a plántálás és az öntözés munkája, de a növekedést csak az Úristen adhatja. (*Pál apostolnak a Korinthusbeliekhez írt első levele* 3, 6.) Nekünk minden tőlünk telhetőt meg kell tennünk ezért a növekedését, és azt folyamatosan kérnünk kell Mennyei Gazdánktól. Hasonló erénye ennek a módszernek, hogy felnőtt „tanulóit” nagyon tudatosan igyekszik elvezetni a Szentírás rendszeres olvasásáig. Ennek folyamányaként várhatjuk, hogy a rendszeres Biblia-olvasás következtében az abban foglaltak az Istent kereső, az üdvösségre törekvő ember mindennapi életvitelének zsinórmértékévé, legfontosabb szabályozójává válhatnak.

A fentebb már jelzett módszertani segítségnyújtás szándékával harmonizál immár többszöri előadónk, Isó Dorottya veszprémi evangélikus lelkész női előadása. Ezúttal „A keresztfá titka” című, 6-12 éves, főként szórványban, illetve kis evangélikus gyülekezetekben élő gyermekek számára írt, kellő mértékben a Bibliához kötődő olvasókönyvet, valamint a hozzá készült tanulói munkafüzetet – tehát egy teljes oktatócsomagot – mutat be, illetve ezt igyekszik teljesebbé tenni a gyakorlati feladatok közül a legjellemzőbb típusok elemzésével. A jelzett életkorú gyermekek természetes vizuális igényét igyekeznek kielégíteni a könyv ábrái, illetve színes rajzai. A munkafüzeti rajzok pedig a tanulói aktivitást és kreativitást szolgálhatják eredményesen. A feladatok egyik részének komoly erénye, hogy sikeres megoldásukhoz a Biblia használata szükséges, így a tanulók esélyt kapnak arra, hogy kifejlődjék bennük a rendszeres Biblia-olvasás igénye. A feladatok másik típusának megoldása manuális közreműködést is kíván a tanulóktól.

A gyülekezetépítés majdani tevékenységére készítheti fel a hittanos tanulókat Bence Imre evangélikus esperes, budavári lelkész „Imádkozz okosan” címmel ismertetett ismeretgazdagító és készségfejlesztő játéka. Helyesen látja a szerző, hogy már gyermekeinkben tudatosítanunk kell, hogy szó bibliai értelmében vett „emberhalászat,” (*Máté Evangéliuma*

4. 19.) azaz a misszió nem kizárólagosan lelkeszi feladat, hanem ennek felelősségét minden felnőtt egyháztag viseli, és a maga lehetőségei között eleget is kell tennie ennek a vele szemben támasztott isteni elvárásnak, hiszen a mi Urunk, Jézus Krisztus missziós parancsa (*Máté Evangéliuma* 28, 18-20.) mindannyiunkra érvényes, mindannyiunkat kötelez. Helyes, ha gyermekeink, a majdani felnőtt egyháztagok kellő időben megtanulják, hogyan mozogjanak ebben a közegben, hogyan szólítsanak meg alkalom adtán másokat, hogy egy gyülekezet életébe bekapcsolódva ők is meghallják a megváltás örömeit.

A fentiekhez hasonlóan a református és evangélikus gyökerekkel egyaránt rendelkező Kiskunfélegyházi Paraklétosz Könyvterjesztő és Könyvkiadó hitoktatási csomagja is rendkívül nagy szerepet szán a hitre nevelés folyamatában a játéknak, a gyermekek céltudatos cselekedtetésének, a gyermeki fantázia megmozgatójának, a kreativitás erősítésének. Szakembereik megtalálták azokat a módszereket, amelyek „bevetésével” meg tudják nyerni neveltjeiket az Evangélium ügyének.

A katekéta szempontjai mellett szülőként is igyekszik közelíteni a Biblia egyes történeteinek átadásához. Rendkívül fontosnak tartja a hitre nevelés folyamatában is az empátiát. „Ahogyan Pál görögnek göröggé, zsidónak zsidóvá lett, nekünk gyermekké kell lennünk, meg kell tanulnunk azt a nyelvet, amellyel számukra Isten szeretete leginkább közvetíthető. Ez a nyelv a játék, amely a gyermek alapfunkciója, így szerep- és modelltanulása, de ismeretszerzése is ezen keresztül a leghatékonyabb.” Ez a teljesen korrekt igény természetesen csak bizonyos határok között juthat érvényre – még a legalaposabban megtervezett és előkészített játék körülményei, illetve keretei között is. Az optimumra törekvő szándék azonban egyértelműen dicsérendő, sőt követendő. Voltaképpen ez tanácskozásunk legfőbb célja, ha ez megvalósul, nem volt hiába való fáradozásunk.

A kitűnő módszertani ötletek mellé engedjék meg egyetlen mondatral visszacsatolnom a tartalom fontosságának ismételt hangsúlyozásához. Keresztyén nevelésünk vezérgondolata továbbra is legyen az Úristen útmutatása, amelyet a Bibliában így olvashatunk: „A bölcsességnek kezdete az Úr félelme ..” (*Példabeszédek* 9, 10.)

Dobos László

Pécsi Püspöki Hittudományi Főiskola

A felnőttkatekézis egy modellje

1. A felnőttkatekézis fontossága

A felnőttek katekézise napjaink egyik legfontosabb lelkipásztori feladata. A Magyar Katechetikai Direktórium így fogalmaz: „*A keresztény üzenet elsődleges címzettjei a felnőttek, mert ők jobban fel tudják fogni a hit gazdagságát, ami a korábbi oktatásuk során szükségképpen rejtve maradt, illetve nem tárulkozhatott fel teljesen. Ezért a felnőttek katekézését a katekézis csúcspontjának és minden más katekézis hivatkozási pontjának kell tekinteni... A felnőttek katekézésének plébániákon történő bevezetése – fontossága miatt – megkerülhetetlen feladat. Az Egyháznak segítenie kell a felnőtt tagjainak hitben való növekedését, és a lehetőségeket is meg kell teremtenie hozzá.*” (MKD 3.3.2.1.)

A fontosságot, amelyre a Direktórium hivatkozik, számtalan érv támasztja alá. Néhány a legnyomósabbak közül:

- Gyermekkorban nem lehet a hittartalom teljességét elsajátítani. Azokra a kérdésekre, amelyeket a felnőttkor vet fel, a gyermekkatekézis nem adhat választ.
- Magyarországon – politikai okok miatt – négy évtizeden át nem volt rendszeres hitoktatás. Nemzedékek nőttek fel úgy, hogy még gyermeki szinten sem ismerhették meg a keresztény tanítást. Ennek következtében jelenleg még a templomba járó, vallásukat gyakorló felnőttek jelentős része sem tudja, hogy valójában mit hisz.
- A keresztény élet dinamikus folyamat, tehát állandó növekedés a hitben. Ennek a növekedésnek egyik fontos feltétele, hogy a felnövekvő hívő egyre jobban megismerje Istent és az ő kinyilatkoztatását.
- Napjainkban már nem elég az a naiv, egyszerű hit, amelyre az előző nemzedékek vallásossága épült. A mai kereszténynek pontosan

tudnia kell, hogy egyháza mit tanít, és azt ő miért, milyen meg-gondolásból fogadja el. Csak így képes a különféle vallások, eszmék és ideológiák zűrzavarában megőrizni a hitét.

- Hatástalan a gyermekkatekézis, ha nem támasztja alá a szülők példája és állandó buzdítása. A gyermek csak akkor veszi komolyan a hitet, ha azt látja, hogy az a szülei számára is fontos.
- A hívők és a nem hívők nem a plébániákon vagy a parókiákon érintkeznek egymással, ahol szakképzett teológusok választ adhatnának a felmerült kérdésekre, hanem a mindennapi életben. A családokban, a munkahelyeken, a baráti társaságokban, az utcán. Ezért nagyon fontos, hogy a keresztyén felnőttek jól ismerjék a hitüket, és adott esetben választ tudjanak adni a nem hívők, vagy más, ellentétes vallási nézeteket vallók kérdéseire és kihívásaira.

2. A felnőttkatekézis bevezetésének nehézségei

A felnőttkatekézis fontosságát nem is vitatja senki, bevezetése és elterjedése mégis alig-alig halad. Miért?

- Mert nem volt előzménye, az emberek idegenkednek tőle. A protestáns egyházak hagyományos bibliaóráit lehet folytatni és továbbfejleszteni, de a katolikusoknál ehhez hasonló nem volt. A katolikus hívek többsége meg van győződve róla, hogy a hittan a gyerekeknek való, és ezzel az előítélettel igen nehéz megküzdeni.
- Mert a hitoktatókat évtizedeken át csupán a gyermekkatekézisre képeztük ki, a felnőttek hitoktatásához nem értenek. Ha mégis megpróbálkoznak vele, rendszerint kudarcot vallanak, és ez a kudarc visszatartja őket a további próbálkozásoktól.
- Mert a felnőttek katekézise egészen más szervezeti formákat és módszereket igényel, mint a gyermek hittan. Ahhoz, hogy eredményes legyen, fel kellene használni az andragógia, a felnőttképzés tudománya által feltárt törvényszerűségeket, erre azonban sokáig senki sem gondolt. Tudtommal én voltam az első, aki a kezdőléptést megtettem, 1999-ben a Lämpás Kiadónál megjelent „Hittan felnőtteknek” című, „Egy andragógiailag megalapozott felnőttkatekézis körvonala” alcímet viselő könyvemmel. Állítom, hogy az andragógusok megállapításaiból sok mindent fel lehet használni a felnőttek katekézisében. Hadd emeljek ki néhányat:

1) A felnőtt számtalan lehetőség közül választhatja ki azt a foglalatosságot, amelyre kevéske szabad idejét fordítja. A kínálatból azt fogja választani, aminek értelmét látja, amiről úgy gondolja, hogy hasznos számára.

2) A felnőtt fáradtan érkezik a külön-foglalkozásokra. Úgy kell megszervezni és vezetni ezeket a foglalkozásokat, hogy azok pihentetőek, szórakoztatóak legyenek számára, hogy ott jól érezze magát. Ha nem így van, előbb-utóbb lemorzsolódik.

3) A felnőtt feje nem „tiszt lap”, benne – a tanítandó anyagra vonatkozóan is – bizonyos előzetes ismeretek már vannak. Ezért egyrészt a képzésnek nem a nullaponton kell elindulnia, másrészt számolni kell azzal, hogy az előzetes ismeretei között hibásak, sőt, előítéletekkel terhelték is lehetnek.

4) Az előítéleteket pusztán észérvekkel nem lehet leküzdeni, mert azok tapasztalatokra épülnek, és érzelmi töltésük van. Leküzdésük lassú folyamat, csak pozitív tapasztalatokkal, és pozitív érzelmi hatásokkal lehet eredményt elérni.

Az utóbbi 15-20 évben sokféle próbálkoztak a felnőttképzés bevezetésével. A számtalan kudarcos próbálkozás között volt jó néhány olyan is, amely eredményesnek bizonyult. Ezek egyike az, amit szeretnék bemutatni. Hangsúlyozom, csak egyike a lehetőségeknek, mert a probléma más módon is megoldható. Ismerek például egy budapesti plébánost, aki mindenféle andragógiai megfontolás, módszer és eszköz nélkül, pusztán a szavaival, és személyiségének a varázsával éri el, hogy plébániáján hosszú évek óta több mint 100 lelkes felnőtt hittanosa van. A módszer, amelyet a következőkben bemutatok, olyan hitoktatók számára készült, akik nem ilyen karizmatikus egyéniségek, akiknek szükségük van módszerre és eszközökre.

3. A módszer bemutatása

3.1. Az eddig elkészült oktatócsomagok

A Pécsi Püspöki Hittudományi Főiskola Pedagógia-Kateketika tanzénekek kutatási programja keretében eddig 9, teljes tanévre szóló komplex metodika készült el. Közülük az Ószövetség történeteit feldolgozó három oktatócsomag csak hagyományos formában, magnóról

hangosított diafilmsorozatként. Ezekről most nem kívánok szólni. A másik hat azonban már a digitális technika eszközeivel készült, ezeket szeretném bemutatni. Cím, illetve tartalom szerint a következők:

- A keresztény tanítás rövid összefoglalása az Apostoli Hitvallás alapján.
- Jézus Krisztus nyomában – Képzeltbeli zarándokút a Szentföldön, amely közben „megelevenednek” az evangéliumok lapjai.
- Az egyház szentségei és szentelményei.
- Jézus Krisztus tanítványai I. rész. Az egyház története az első pünkösdötől Nagy Szent Gergely pápáig (A keresztény ókor)
- Jézus Krisztus tanítványai II. rész. Az egyház története az Iszlám megjelenésétől a 15-dik század végéig. (A keresztény középkor)
- Jézus Krisztus tanítványai III. rész. Az egyház története a reformációtól napjainkig. (A keresztény újkor)

A hároméves egyháztörténeti sorozat lényegében lelkiségtörténet. Nem a külső, történelmi események bemutatása az elsődleges célja, hanem annak megismertetése, hogy Jézus Krisztus tanítványai miként éltek meg keresztény hitüket a történelem különböző korszakaiban, és közvetítésükkel hogyan jutott el hozzánk az evangélium üzenete.

Minden egyes komplex metodika (oktatócsomag) a következőkből áll:

- Kb. 500 percnyi audiovizuális anyag, vagyis animált diaképek magyarul szöveggel és zenei aláfestéssel. Az anyag elkészült CD, DVD és VHS kazetta változatban is.
- Részletes módszertani útmutató a csomag használatához, 28 foglalkozás óravázlat-javaslatával,
- 28 db. játékos feladatlap az egyes órák anyagának feldolgozásához, kitöltetlenül, nyomtatható formában, és külön a feladatok megoldása a katekéta számára.
- Didaktikus játékok a hat rész-összefoglaló órához. (Útmutatók és kinyomtatható minták a játék eszközeinek elkészítéséhez, játékleírás, a feladatok megoldása).
- Az audiovizuális anyagban elhangzó magyarázatok szöveggönyve, kinyomtatható formában, a katekéta felkészüléséhez.
- Színes, kinyomtatható CD és DVD lemezből, az anyag sokszorosításához.

3.2. Az oktatócsomagok felhasználásának két lehetősége

Mind a hat oktatócsomagot két formában is fel lehet használni:

- Vagy hagyományos, heti 1 órás foglalkozások keretében,
- vagy távoktatás formájában, otthoni, egyéni tanuláshoz, öthetenkénti találkozással.

Mielőtt a két formáról bővebben szólnék, szeretném előrebocsátani, hogy a csomag anyagai (az audiovizuális anyag, a feladatlapok és a játékok) mind a két formában csak eszközök, amelyek helyesen felhasználva segítséget nyújtanak a katekétának ahhoz, hogy termékeny beszélgetéseket tudjon folytatni a résztvevőkkel, és e beszélgetések folyamán alakítani, formálni tudja szemléletüket, erősíteni tudja hitüket és egyháztudatukat.

3.2.1. Az oktatócsomag felhasználása a hagyományos katekézisben

A hagyományos, heti egyszeri, egy órás találkozásokból álló formánál évi 28 órával számoltunk. (Ezt kiegészítheti egy év eleji bemutatkozó, programot ismertető foglalkozás, és egy év végi értékelő-összefoglaló, búcsúzó óra. Ezekhez nem adtunk anyagot.) Metodikánk szerint a tanév folyamán kétféle órátípus váltakozik. A-típusú óráknak neveztük azokat, amelyekben új anyagot dolgozunk fel, és B-típusú óráknak azokat, amelyekkel egy-egy anyagrészt lezárunk, ismétlünk és összefoglalunk. (Általában négy A-típusú óra után következik egy B-típusú. Kivétel a kurzus vége: A 26-dik és 27-dik óra továbbhaladás, és a 28-dik óra összefoglalás.)

Az A-típusú órák ajánlott menete:

- Elcsendesedés, ének, imádság (Kb. 3 perc)
- A katekéta rövid bevezetője az új anyagrészhöz. Néhány mondat tal hozzákapcsolja az előzményekhez, felhívja a figyelmet a fontos mozzanatokra, szempontokat ad a nézéshez-hallgatáshoz, stb. (Kb. 3 perc)
- Az audiovizuális anyag bemutatása, lehetőleg laptopról vagy DVD-lejátszóról vezérelt projektorral kivetítve (Kis létszám esetén a TV képernyője is megfelelő.) A katekéta eközben nem magyaráz. (Kb. 20 perc)
- A látottak-hallottak megbeszélése. A katekéta néhány jó kérdéssel

elindítja, majd irányítja a beszélgetést, de lehetőséget ad arra is, hogy a résztvevők elmondhassák észrevételeiket, felvethessék kérdéseiket, megbeszélhessék problémáikat. Ez az óra legfontosabb mozzanata. (Kb. 15 perc)

- Az óra anyagához kapcsolódó feladatlapok kitöltése. Ez semmi képpen nem számonkérés. A kitöltött lapokat sem bemutatni, sem beadni nem kell. A cél az, hogy a lap kitöltése közben mindenki felidézze magában az új ismereteket, és megpróbálja alkalmazni is azokat. Amikor már a többség elkészült, a helyes megoldásokat „összeolvassuk”. Ilyenkor azok, akiknek nem sikerült valamelyik feladatot megoldani, szégyenkezés nélkül, csendben pótolhatják a hiányukat. A feladatlapok számozottak. A résztvevők hazaviszik és összegyűjtik őket, év végén pedig egy szép színes borítót kapnak hozzá. (Kb. 10 perc)
- Rákérdezés a feladatlapok alján lévő „Folytassa otthon!” feladat megoldására. Ezek a feladatok teljesen önkéntesek, de rendszerint mindenki előveszi őket otthon, már csak azért is, hogy ne maradjon le a többiektől. (Kb. 2 perc)
- Imádság. Lehetőleg gyertyagyújtással, a résztvevők egyéni, kötetlen imádságaira is lehetőséget biztosítva. (Kb. 7 perc)

A B-típusú órák szokásos menete

Erre az órára átrendezzük a termet, mivel ezen az órán kiscsoportos foglalkozások lesznek. Ha például a csoport létszáma 30, akkor a terem négy sarkában úgy tolunk össze 2-3 kis asztalt, hogy körülötte 7-8 személy kényelmesen elhelyezkedhessen,

- Az óra ugyanúgy imádsággal kezdődik, mint az A-típusú órák. (Kb. 3 perc)
- A katekéta röviden összefoglalja a megelőző 4 óra anyagát. (Kb. 3 perc)
- Aztán az anyag jellegétől függően 2 vagy 3 didaktikus játék következik, melyek során oldott hangulatban, szórakozva ismétlik át a tanultakat és vonják le a következtetéseket. A játékok nagy része vetélkedő, de arra nagyon ügyelni kell, hogy a kevésbé ügyes csoportnak is legyen sikerélménye, mindenki jól érezze magát. (Kb. 45 perc)

Hogyan tanítsunk? – módszertani és gyakorlati segédlet a hitre neveléshez

- Az óra ugyanúgy elcsendesüléssel és imádsággal fejeződik be, mint az A-típusú órák. (7-8 perc)

A tapasztalat azt mutatja, hogy a felnőttek szívesen vesznek részt ezeken a foglalkozásokon, jól érzik magukat, a csoportot előbb-utóbb közösségnek értékelik, nem morzsolódnak le, és ami a legfontosabb, lelkiükben is gyarapodnak. Ezt leginkább azokból a spontán tanúságtételekből lehet tudni, melyeket az évfárá találkozóán mondanak el. (Ezeket a találkozókat egy közeli kápolnában, egy kegyhelyen, vagy akár a szabad természetben célszerű megrendezni.)

3.2.2. Az oktatócsomag felhasználása távoktatás formájában

A számítógépes (videós) távoktatás kialakításához az adta az indítást, hogy sok olyan felnőttel találkoztunk, aki érdeklődött a hittan iránt, de munkahelyi vagy családi elfoglaltsága miatt nem tudta vállalni a heti rendszeres megjelenést. E forma lényege a következő:

Plakátokon, szórólapon, és a mise végén elhangzó hirdetés formájában a lehető legszélesebb körben megismertetjük a lehetőséget. Az ismertető szöveg azzal zárul, hogy aki részt akar venni ebben a modern hitoktatási formában, az egy bizonyos határidőre (mondjuk szeptember 30-ig) adjon le a sekrestyében vagy a plébánián egy üres, írható CD-t vagy DVD-t, és arra írja rá a nevét és az elérhetőségét. Cserébe kapni fog egy részletes, egész évre szóló program-tervezetet, melyből többek közt azt is megtudhatja, hogy mikor és hol lesz az első találkozás (konzultáció). A lemezét majd akkor fogja visszakapni, megírva.

3.2.2.1. A találkozó programja

Az első találkozó programja így alakul:

- Imádság.
- Üdvözlés, bemutatkozás.
- A távhittan rendszerének ismertetése. (A találkozó rendje, újabb lemezek leadási ideje, javaslat az anyag otthoni feldolgozására, technikai-műszaki kérdések, stb.)
- Bevezető az éves hittananyaghoz. Ez lehetőleg ne csak a katekéta előadása legyen, hanem – legalább részben – beszélgetés, amelyből a katekéta tájékozódhat a résztvevők előzetes tudásáról.
- A megírt, címlappal ellátott lemezek, és a kijelölt anyag rész fel-

dolgozásához tartozó, otthon kitöltendő játékos feladatlapok kiosztása.

- Imádság.

A további találkozások programpontjai:

- Imádság.
- A résztvevők beszámolója az anyag otthoni feldolgozása során szerzett tapasztalatokról. (Mi tetszett? Mi nem volt világos? Milyen kérdések, problémák merültek fel közben benne? Mi az, amit a tanultakból hasznosítani tud az életében?...))
- Az otthon, egyénileg kitöltött feladatlapok „összeolvasása”, az esetleges hibák korrigálása, a hiányok pótlása.
- A feldolgozott anyag gyakorlására, elmélyítésére, alkalmazására szolgáló didaktikus játékok. (Mint a hagyományos forma B-típusú óráin.)
- A katekéta kijelöli és előkészíti a következő anyagrészt.
- A programban megjelölt órákon az új, üres lemezek begyűjtése, illetve a megírt lemezek és a feladatlapok kiosztása.
- Imádság.

3.2.2.2. A távoktatás értékelése

Amikor négy évvel ezelőtt a táv-hittant bevezettük, többen úgy gondolták, hogy ez a forma ellentétes a katekézis közösségi és egyházi jellegével, előbb-utóbb valamilyen nemkívánatos magánkereszténység kialakulását fogja elősegíteni. Nem így történt. A havonkénti találkozók, és a közös munka már az első tanév végére közösséggé kezdte formálni a csoportot. A résztvevők összebarátkoztak, egyre gyakrabban hívták fel egymást telefonon, hogy megbeszéljék az anyaggal kapcsolatos problémáikat, gondolataikat. Később személyesen is találkoztak valamelyikük lakásán.

Ezen túlmenően a távhittan olyan előnyökkel is járt, amelyekre nem számítottunk. Az anyag – és rajta keresztül az evangéliumi üzenet – olyanokhoz is eljutott, akik egyébként nem találkoztak volna vele. A résztvevők ugyanis megmutatták, lejátszották az audiovizuális anyagot családtagjaiknak, az otthonukba látogató rokonaiknak és barátaiknak, sőt, a lemezeket gyakran le is másolták olyan nem hívő ismerőseiknek, munkatársaiknak, akik érdeklődést mutattak a vallási kérdések iránt. Arra sem számítottunk, hogy a távhittan jelentősen javítani fogja a

résztevők életkori és nemek szerinti arányát. A számítógép, a technika ugyanis sok fiatal és férfi számára komoly vonzóerőt jelentett.

4. Az oktatócsomag használatának előnyei és nehézségei

Az általunk kidolgozott oktatócsomagok használata nagy segítséget jelenthet a katekéta számára, jelentősen megkönnyítheti nem csak a foglalkozásokra való felkészülést, de az órák vezetését is. Ugyanakkor bizonyos plusz feladatokat is ró rá.

- A hagyományos forma esetén nagy könnyebbség, hogy a bemutatandó, feldolgozandó anyag teljesen készen van. Az óraterv-javaslat és a szöveggönyv alapján a felkészülés nagyon egyszerű. Ugyanakkor többletmunkát jelent a B-típusú órák didaktikus játékhöz szükséges eszközök elkészítése. Ezeket az eszközöket azonban csak egyszer kell elkészíteni; eltehetőek, és a következő évben is felhasználhatóak.
- A távoktatás nem köti le annyira a katekétát, mint a hagyományos forma, hiszen csak öthetenként kell foglalkozást vezetnie. Ezzel szemben problémát jelenthet, hogy nem csak a játékeszközöket kell elkészítenie, hanem a résztvevők számára a lemezmásolásokat is. Ez utóbbihoz azonban külső segítséget is igénybe vehet.

5. Befejezésül

A bemutatott módszer nem csodaszer. Az eredmény nagyrészt attól függ, hogy a készen kapott anyagot a katekéta hogyan tudja alkalmazni. De még ez se minden. Mint a katekézis minden területén, itt is a katekéta személye, és személyes hite a döntő. Az oktatócsomag csak eszköz, melyet a pécsi Jézus Szíve plébánián kipróbáltunk, és felhasználásra alkalmasnak találtunk. Ezen a plébánián évek óta nő a felnőtt hittanosok száma, az elmúlt tanévben 70-en voltak. Álljon itt befejezésül néhány személyes vallomás, melyet a legutóbbi tanévet lezáró találkozásunk alkalmával mondtak a hagyományos csoport résztvevői:

- „Mióta ide járok, még imádkozni is jobban tudok...”
- „Azelőtt csak kötelességből jártam szentmisére. Mióta tudom, hogy ott mi történik, a legnagyobb öröm számomra a szentmisén való részvétel...”
- „Azelőtt is ott volt a Biblia a polcomon, de mióta hittanra járok, rendszeresen olvasom is...”

Miklya Luzsányi Mónika
Parakletos Könyvesház

Játék a hittantanításban

1. Bibliai katechézis

„Tanítsátok meg ezeket a fiaitoknak is, beszélj róluk, ha otthon vagy, és ha úton jársz, ha lefekszel, és ha felkelsz. Írd fel azokat házad ajtófélfáira és kapuidra, hogy hosszú ideig éljetez, és éljenek fiaitok is.”

5Móz 11, 19-21

A bibliai katechézis több ezer éves „sikertörténetre” tekint vissza. Mégsem a múlt, vagy a Szentírás relikviája, hanem ma is élő és ható valóság. Kutatásaim során a mai zsidóság körében döbbenet tapasztaltam, hogy az idősek legszebb gyermekkori emlékeik közé sorolják a Széder esti vacsorákat, a Sátoros ünnep hajléképítését, és a púrimi Hámán-kergetés emlékeit.

Szülőként és hitoktatóként elgondolkodtam rajta, hogyan lehetséges ez? Hiszen ezek a visszaemlékezések olyanok, mintha a mi gyermekeink a nagypénteki misét, vagy a pünkösdi ígéhirdetést tartanák életük legkedvesebb eseményének. Felvetődött bennem a kérdés: Hogyan lehet az egyébként száraz ismereteket a gyerekek szívébe vézni úgy, hogy azok vénségükre is megmaradjanak a tudatukban?

A zsidó ünnepekört vizsgálva kézenfekvő volt a válasz, hogy a bibliai katechézis azért olyan hatékony, mert az ünnepi liturgiák gyermekre (is) hangoltak, s igen sok játékot, játékelemet tartalmaznak. Most itt nincs lehetőség arra, hogy részletesen végigvegyük az ünnepeket, csupán a Széder esti liturgiából emelek ki néhány momentumot.

A Széder est liturgiakönyvét, a Haggadát az első században írták. Ekkor rögzítették azokat a működő szokásokat, amelyekbe maga Jézus is belenőtt kisgyermekként. A Páskavacsora célja a Mózesi ige megelevenítése, az egyiptomi szabadulás történetének megtanítása a gyermekeknek, oly módon, hogy mindenki úgy érezze, mintha ő maga szabadult

volna meg a rabság és gyötrellem földjéről. A Széder estén a szerepjátékok folyamatosan nagy hangsúlyt kapnak (az utolsó falat kovászos étel fellelése, „eladása”, az utolsó darab pászka „ellopása” a tálról, Illés várása), csakúgy, mint a szimbolikus cselekedetek (túlcsorduló kehely, sóba mártott étel, hrajcesz). A játékok, a szimbolikus cselekedetek kérdéseket indukálnak a gyermekekben. Az est liturgiáját a legkisebb fiú apjának feltett kérdései határozzák meg, s maga az ünnep folyamatos kommunikáció szülő és gyerek, jelen és múlt között. A mondókák, mesék, találós kérdések sokasága is megjelenik a liturgiában, így a gyermekek csak ezen az egy estén több alkalommal reprodukálják a menekülés történetét, amely óhatatlanul is bevésődik a szívükbe, s öreg korokban is örömmel emlékeznek vissza rá.

2. Hogyan?

Ahogy Pál görögnek göröggé, zsidónak zsidóvá lett, nekünk gyermekké kell lennünk, meg kell tanulnunk azt a nyelvet, amellyel számukra Isten szeretete leginkább közvetíthető. Ez a nyelv a játék, amely a gyermek alapfunkciója, így szerep- és modelltanulása, de ismeretszerzése is ezen keresztül a leghatékonyabb.

Egyetlen előadásban – bármilyen alapos –, nem lehet részletes módszertani alapvetést kifejteni, csupán az alapvető paramétereket tudjuk felvázolni. A felkészülés folyamán a játékelem kiválasztásnál érdemes a komplexitás és integritás alapelveire támaszkodnunk. Vagyis akkor lesz igazán hatékony pedagógiai szempontból a játék, ha szervesen illeszkedik a tanítási folyamatba, s direkt vagy indirekt módon az általunk kiválasztott üzenet, tartalom közvetítését szolgálja. Emellett figyelembe kell vennünk a szervezési formát, a rendelkezésre álló időt, helyszínt, eszközöket, hiszen egészen más lehetőségeink vannak egy iskolai hittanórán, a négy fal közé zárva, mint egy tábori délután alkalmával. S persze szem előtt kell tartanunk a gyermekek életkorát és a csoport összetételét is, hiszen életkori sajátosságainak megfelelően más játékot igényel egy óvódás, egy alsós, egy felsős vagy egy vegyes gyerekcsoport.

Az előadás folyamán elsősorban azokról a játékokról lesz szó, amelyeket általános iskolás gyermekek körében, hittanórán használhatunk. Külön előadás témája lehet a kötetlenebb foglalkozások (tábor, gyermeknap, Biblia-klub), illetve az óvódás és középiskolás korosztály bevonása a hittanos játékokba.

A hittanórai aktivitás növelésnek hatékony módszere a játék. Ám a játékba való bevonás sem mindig egyszerű feladat. A játék alapja az önfelelt öröm, a játéktevékenység során azonban minden gyereknek a saját útját kell végigjárnia. Nekünk, pedagógusoknak segítenünk kell tanítványainkat ezen az úton, de sohasem szabad „több mérföldre” kényszeríteni őket, mint amit maguktól képesek megtenni. Cs. Szabó Sándor drámapedagógiai munkájában N. Morgan és J. Saxton elemzései alapján a következő aktivitási szintekre épít a játéktevékenység során:

„érdeklődés (Jézus körül sokszor nagy, érdeklődő tömeg hullámozott, ám ők még nem feltétlenül voltak személyesen érintettek a tanításában)

bevonódás (az ember rájön, hogy itt róla van szó: »Menj el tőlem, mert bűnös ember vagyok, Uram!« [Lukács 5,8] mondja Péter, amikor hirtelen túl közelinek érzi magához azt, amit a hajójába kérekedett furcsa ember mond és tesz...)

elkötelezettség (»Aki az eke szarvára teszi a kezét, és hátratekint, nem alkalmas az Isten országára.« [Lukács 9,62] – Jézus itt figyelmeztet, hogy ha az elkötelezettségnek ez a szintje nem jön létre, nem lehet továbblépni sem)

belsővé tétel (»többé tehát nem én élek, hanem Krisztus él bennem;«, [Galata 2,20] fogalmazza meg Pál apostol ezt a szintet)

interpretáció: az a szükséglet, hogy a megértett tartalmakat mások felé közvetítsük (hívó nyelvre fordítva missziói lelkület - nyilván nem véletlen az sem, hogy Jézus csak földi élete végén adja ki az általános érvényű missziói parancsot: »Menjetek el tehát, tegyetek tanítvánnyá minden népet, megkeresztelve őket az Atyának, a Fiúnak és a Szentléleknek nevében...« [Máté 28,19])

értékelés: a megértett tartalmak kipróbálására való hajlandóság (»De aki a szabadság tökéletes törvényébe tekint bele, és megmarad mellette, úgyhogy nem feledékeny hallgatója, hanem tevékeny megvalósítója: azt boldoggá teszi cselekedete.« [Jakab 1,25])”

A hittanos játékok célja tehát az érdeklődés felkeltésével bevonni a gyerekeket a közös munkába, hogy ne csak elkötelezett, belső indítással bizonyágtévői (interpretátori) legyenek Isten ígéjének, hanem a hétköznapiakba is vigyék magukkal, s próbálják megélni mindazt, amiről tanultak.

3. Játékra készen

Ma már egyre kevesebbszer halljuk azt az ellenvetést, hogy a hit-tanórához „nem illik” a játék, mert Isten dolgai komoly, szent dolgok, amelyekkel nem szabad játszani. Úgy tűnik, mind a tudós teológusok, mind a gyakorló pedagógusok egyre inkább megértik, hogy a játék a gyermek számára nem felelőtlen játszadozás, hanem intenzív, sokszor halálosan komoly munka. A posztmodern kor gyermeke számára az értékek relativizálódtak, így lassan be kell látnunk, hogy a tekintély alapú pedagógiának enyhén szólva nem kedvez ez a kor. Az X-generáció gyermekeinek eléréséhez tanítási stratégiáinkat is meg kell változtatnunk, s alkalmaznunk kell az „észrevétlenül tanítani” alapelvét, amelynek kiváló eszköze a játék.

Elméleti szinten tehát már zöld utat kapott a játék, ám a napi oktatási folyamatba kevesen tudják igazán jól, kreatívan és hatékonyan beilleszteni a játékos elemeket. A hitoktatónak is versenyeznie kell az idővel: az óra végén a csengő könyörtelenül megszólal, s a gyerekek már futnak is szerteszéjjel. A tantervet viszont be kell tartani, az ismereteket át kell adni, s akkor még nem beszéltünk a szervezési és fegyelmezési problémákról, az anyag- és eszközkészlet hiányosságairól.

Ilyen körülmények között nem csoda, ha a hitoktatók elvesztik játékos kedvüket, ami nagy kár, mert ezzel gyermekek sokaságát is elveszíthetik. Számtalanszor tapasztaltam, hogy rossznak, kezelhetetlennek bélyegzett osztályok vagy gyerekek játékszituációban kezes báránnyá válnak, úgy teszik a dolgukat, mint előtte soha, s gyakran ők adják a legjobb ötleteket a játék során.

A játékkal kapcsolatban természetesen vetődik fel az a kifogás is, hogy éppen elég felkészülni az órára, nem hogy még játékokon is gondolkodjon az ember. A felkészülést nagyban segíthetik a ma már szép számban kapható módszertani kiadványok. Véleményem szerint azonban a játék bevonása a (hit)oktatásba elsősorban nem módszertani segédanyagok, hanem szemléletmód kérdése. Általános iskolás gyerekek számára a humán tudományok mindegyike könnyebben tanítható játékos tevékenység során, mint szokásos frontális és verbális módszerekkel. Meg kell tanulnunk a gyermekeink fülével hallani a megtanítandó történetet, az ő szemükkel látni az eseményeket, s felfedezni azokat a játékos elemeket, amelyekkel az üzenet számukra könnyebben továbbadható. A jó játékhoz legtöbbször nem kell nagy hozzákészülés, gyakran elég egy jó ötlet, és persze elengedhetetlen egy nagy adag jókedv.

4. Mit játsszunk?

De milyen játékokat játszhatunk a hittanórán?

Meggyőződésem szerint bármilyen típusú játék nyugodtan játszható, ha képesek vagyunk azt a „Hogyan?” cím alatt megadott szempontok szerint transzformálni (üzenet, tanítási szituáció, csoport, életkori sajátosságok). Az alábbiakban néhány olyan alapvető játéktípust mutatok be, amelyek jól használhatók a hittanóra keretein belül is.

Nyelvi játékok alatt azokat a játékokat értem, s hozom majd példának, amelyek kizárólag szóbeli kifejezésre épülnek. Ezek lehetnek egyszerű szójátékok, rejtvények, talalós kérdések, szó-, mondatbővítő játékok, mesék, láncmesék, és történetmondás különböző fajtái.

A drámajátékokat említve le kell szögeznünk, hogy e fogalom alatt elsősorban nem a karácsonyi betlehemes-, vagy a húsvéti passiójátékot értjük, még csak nem is a bibliai jelenetek színpadszerű előadását. Természetesen lehet, és időnként hasznos is egy-egy bibliai jelenetet előadni a gyerekekkel, de a hittanos drámajáték közel sem merül ki a szentírási szövegek betanításában. A hittanos dráma fő feladata épp az a belsővé tétel, ami a verbális tanulás „sulykolásos” módszereivel kevésbé sikerül. Eszközei sok esetben maguk is non-verbális játékok: mimes, utánczó, emóciókifejező játékok. A rögtönzések, szituációs, interpretációs játékok során a gyerekek alkalmazzák a megtanult ismereteket, s azokat nemcsak szóban adják vissza, hanem személyiségük egészével élik meg. A komplex drámajátékban így a verbalitás egyenrangú társa a kifejező mozgás, és igen fontos szerepet kaphat a konstrukciós készség, a rajz, a zene és az ének is.

A társasjátékok sem szűkíthetők le a játék- és könyvesboltokban ritkán kapható bibliai táblásjátékokra, melyekből egyébként is kicsi a választék. Maga a játékkészítés, egy-egy társasjáték közös megalkotása is lehet a tanulási folyamat része, nem beszélve magáról a játékról, amikor az ismeretszerzés és -átadás alapja lehet egy-egy jól megválasztott társasjáték.

A vetélkedő típusú játékok a gyermekek versenyszellemére, csapatudatára építenek. Mediatizált világunkban érdemes kihasználni azokat a motivációkat, amelyeket a gyermekek a televízióból nyernek. A nyereményjátékok, kvízzjátékok sokságát látván ők maguk is könnyen kaphatóak egy-egy ilyen játékra, s így szinte észrevétlenül szerezhetnek új ismereteket, vagy adnak számot tudásukról.

A mozgás ugyanúgy lételeme a gyermeknek, mint a játék. Nem vé-

letlen tehát, hogy a magyar népi kultúra igen gazdag nagymozgásos játékokban. Ám épp ez a játékforma az, amit legkevésbé alkalmaznak a pedagógusok, vagy ha mégis, inkább csak energia-levezetés gyanánt („hadd rohangálják ki magukat a gyerekek egy kicsit”), s eszükbe sem jut, hogy a mozgásos vagy körjátékokat, sorversenyeket is lehet a hitoktatás eszközeként alkalmazni, akár a hittanórán is.

Hatalmas területet ölel fel, ezért most csak érintőlegesen szólunk a manipulációs és konstrukciós játékok sokaságáról, amelyek alatt nem csupán az „építő játékokat” kell érteni, hanem minden olyan játéktevékenységet, melynek során a gyermekek a kezükkel alkotnak, konstruálnak valamit. Ez homokvárépítéstől, a térszervezésen keresztül a papírmásé maszk készítésig sok minden lehet.

A fent említett játékelemek sok esetben összekapcsolódnak, így komplex játéktevékenység alakulhat ki. A legkézenfekvőbb integráló egység a komplex-dráma, ahol a mozgás, ének, tánc kiegészülhet a térszervezéssel (jelképes díszletek megalkotása), a manipulációs játékokkal (jelzésszerű jelmezek, maszk) és a kreatív történetmondással is.

5. Játék a hittanórán

Néha elég egy-egy villanásnyi játékelemet bevinni az órába, s máris felpeszsdülnek a gyerekek, mi pedig nagyobb hatékonysággal dolgozhatunk, máskor viszont nyugodtan lehet az egész óra kerete, szervezési formája maga a játék.

Az alábbiakban arra adok néhány példát, hogy a hittanóra szervezési egységeibe hogyan illeszthetőek be a játékos tevékenységek. A példák egy ószövetségi téma kibontására szorítkoznak (Dávid története). Bízom benne, hogy a példák modellértékűvé tudnak válni, és segítenek más témák kidolgozásában is.

5/1. Ráhangolódás

A hittanóra első egysége a ráhangolás, a motiváció. Ez általában az óra elején néhány percet vesz igénybe, s célja a gyermekek érdeklődésének felkeltése, esetleg háttérismeretek szolgáltatására, régebben tanultak felidézésére vagy az új téma előkészítésére szolgál. Így erre a szakaszra csak néhány percig tartó játékokat tervezhetünk.

Ráhangoló játékként szinte valamennyi fent említett játéktípust alkalmazhatjuk, ám nagyon kell ügyelnünk rá, hogy ne „tenyerelje le” az órát, ne vegyen el több időt a kelletténél. Legyen rövid, pörgős és célirányos.

A nyelvi játékok közül jól használhatók itt a találósok, nyelvi fejtörők, vagy a hiányos, könnyített anagrammák. A történet kulcsfogalmait, szereplőinek nevét rejtjük el egy-egy ilyen fejtörőbe, ami azonnal kijelöli a gyerekek számára az óra irányát, fókuszát.

Példák:

Találósok:

Juhnyáj mellől hívta Isten
népe pásztorának,
bátor és hű harcosa lett
teremtő Urának. – Dávid

Dallam pendül húrjain,
pásztor ajkán ének,
hangja jót tesz a király,
meggyötört szívének. – Dávid lantja

Névkereső :

Egy kis pásztorfiú a Dárdát vidáman kikerülte. (Dávid)
A gágoGó libák is átkozódtak Izraelben. (Góliát)

(Könnyített) anagrammák:

Á, vidd! (Dávid) Lassul. (Saul) Ő is átlógat? (Góliát) Elmulasztás.
(Sámuel)

A drámajáték elemei már itt, a bevezető szakaszban is megjelenhetnek, de ügyeljünk arra, hogy ekkor még csak a téma előkészítéséről, vagy a már ismert anyag felelevenítéséről lehet szó. Az utánzás fontos eszköze lehet a ráhangolásnak, annak, hogy a gyermekek érzelmileg azonosulni tudjanak a szereplőkkel, mélyebben átéljék az eseményeket.

Példák:

Proiciós, mimes játék:

Szerinted milyen egy jó király? Milyen egy bátor hős? Egy jó pásztor? És milyen a legkisebb fiú? Játssz el, mutasd meg néhány jellemző mozdulattal!

Arcjáték:

Te vagy a legkisebb pásztorfiú. Milyen arcot vágsz, mikor

- a testvéreid csúfolnak, mert még kicsi vagy;
- apád rád bízta az egész nyáj őrzését;
- egy oroslán támadja meg a nyáját;
- apád a királyhoz küld, hogy legyél a szolgálja.

Társasjátékok közül is a gyorsan lefutó, rövid ideig tartó játékokat választhatjuk. A kulcsszemélyek, -szavak megkereséséhez alkalmas egy egyszerű torpedójáték. A Parakletos Könyvesház „Vesd ki a hálót!” címmel forgalmazza egy kidolgozott változatát. A háló szeméibe kell elhelyeznünk a kifogandó „halakat” (szótagonként azokat a neveket, tulajdonságokat, kifejezéseket, amelyek az óra ívét, gerincét alkotják). Ha kevés az időnk, a gyerekek csoportban „halászhatnak”, így a ráhangoló játék alig vesz igénybe néhány percet. A játék óra eleji ismétlésként is használható: a kifogott halat „fel kell ismerni”, vagyis el kell mondani róla mindazt, amit az előzőekben tanultak. Magunk is készíthetünk az adott történethez kulcsszavakat, sőt akár másik játéktáblát is. Dávid esetében például kövecskéket gyűjthetünk a parittyájába, s minden kövecskéhez tartozhat egy ismétlő villámkérdés. A kövecske akkor lesz jó parittyakő, ha a kérdésre villámként érkezik a válasz.

A hittanóra ezen fázisában jól használhatók a memóriakártyák is. Ha a témának megfelelő lappár megvan az ismert memóriakártyák között, akkor egyszerű a dolgunk, hiszen a gyerekeknek csak egy párra kell „vadászniuk”. Ha nincs megfelelő kártya a játékunkban mi magunk is készíthetünk egyszerű memóriakártyát, akár az internetről letöltött képek segítségével.

A hittanóra elején még valószínűleg nincs szükség nagymozgásos játékra, ám ha izgó-mozgó a csoportunk, egy rövid, koncentráció gyakorlattal könnyen bevezethetjük az adott témát, ráhangolhatjuk a gyerekeket a történet meghallgatására, például így:

Sámuel királyt választ

Hogyan lesz a kicsiből nagy? Mennyire tudunk kicsik lenni? A gyerekek guggoljanak le a földre, és húzzák össze magukat, amennyire csak tudják. Aki a legkisebb, ahhoz odalépsz, mint Sámuel, fejére teszed a kezéd („felkened olajjal”). Ekkor növekedni kezd, egészen fel, magasra. Ezt megismételheted annyiszor, míg a kicsik el nem fogynak.

5/2 Történetmondás

A történetmondás az egyik olyan szakasza a hittanórának, ahol talán a legkevésbé tudjuk elképzelni a játékos elemek megjelenését. Ez elsősorban a Szentírás, Isten szavának tiszteletéből fakad, úgy érezzük, Isten igéjével nem szabad játszani. A tiszteletadással nincs is semmi baj. Ám maga Jézus figyelmeztetett arra, hogy ha olyanok nem leszünk, mint a kisgyermek, sohasem jutunk be a mennyek országába. Figyeljük meg hát az átadni kívánt történetet a gyermekek szemszögéből!

A kreatív történetmondás egyik titka a gyermekekhez közeli nézőpont illetve beszédmód megválasztása. Ez nemcsak a fontosabb szereplők szempontja lehet, hanem bármi más, ami közel állhat egy gyermekhez. Számukra nem probléma, ha megszólalnak az állatok, a növények, vagy akár a tárgyak, a kövek is. Nagyobbak számára pedig a külső, objektív szemlélő megjelenése egyfajta biztonságot, garanciát ad a valósághű történetmondásra.

A kreatív történetmondás során nemcsak a tartalmi, hanem a stilisztikai jegyeknek is igazodniuk kell a gyerekek életkori sajátosságaihoz, nyelvi szokásaihoz.

Nézzünk most meg Bob Hartman Mesélő Bibliájából egy részletet, Dávid és Góliát harcát (a szerző először előszóval mondta, mesélte el így ezeket a történeteket):

„Góliát hatalmasat nevetett, amikor meglátta a kis pásztorfiút.

Tett felé két óriáslépést.

Dávid is szaladt egy kicsit.

Két újabb óriáslépés.

Dávid még közelebb futott az óriáshoz.

Elérték a völgy közepét. Csend volt mindenütt. Hallgattak a filiszteusok. Hallgattak az izraeliták. Figyelték, mi történik.

Góliát egy hatalmasat üvöltött, nagyot fújtatott, és felemelte félelmetes lándzsáját.

Dávid belenyúlt a tarisznyájába, és megtapogatta az öt apró követ. Beletett egyet a parittyájába. Aztán megforgatta a feje körül, és elröpítette a követ.

Mielőtt az óriás egy szót is szólhatott volna, a kő fejen találta. Góliát nagy puffanással a földre zuhant.

Dávid oldalán hatalmasat kiáltottak:

– Hurrááááá!

Góliát oldalán sóhajtottak egy kicsit:

– Óóó...

Ettől kezdve hatalmas dolgok történtek a kis pásztorfiúval. A király megjutalmazta. Neki ígérte a lánya kezét. És egy napon ő maga lett a király!

Isten népének a legnagyobb királya!”

Dávid és Góliát történetének alapmotívumai (a kicsi és a nagy küzdelme, a jó legyőzi a gonoszt, a legkisebb fiúból királyfi lesz stb.) a népmesékből jól ismertek a gyerekek előtt. Éppen ezért vigyázni kell a megfelelő arányokra: nem kell a történetet „túlmesésíteni”, ám érdemes a gyerekek számára ismert mintákat előhívni a történetmondás során. Az azonosulást segítik a konkrét, cselekvésbe ágyazott képek („tett két óriáslépést”, „szaladt egy kicsit”), hiszen a mai gyerekek számára többe mond egy rövid akció, mint egy hosszadalmas leírás. A kreatív történetmesélés a gyermekek nyelvi eszközeit használja, az ő szókincsüket, kifejezéseiket, mondatszerkezeteiket, s ezzel kommunikációs helyzetet teremt a mesélő és a gyerekek között. A kreatív történetmesélés során a gyerekek nemcsak passzív hallgatói, hanem aktív résztvevői is lehetnek a történetnek. Akárcsak a zsidó gyerekek Széder este, ők is belekérdezhetnek a történetbe, sőt aktív részeseivé is válhatnak a mesélésnek. Ám ez már a drámajátékkal határos terület, amikor is az eseményeket a gyerekek metakommunikatív, mímes jelekkel, mozgásokkal vagy émoiókkal kísérik.

Pl.:

Emóciósjátékok:

A történetmondás során a gyerekek arcjátékukkal, esetleg gesztusokkal jelezzék, mit éreztek, gondoltak a zsidók, amikor:

- Góliát csúfolta őket
- Nem mert ellene kiállni egy zsidó sem
- Dávid harcra jelentkezett
- Felvette Saul páncélját
- Kiállt Góliáttal szemben
- Megperdítette a parittyáját
- Legyőzte Góliátot

A nyelvi játékok a történetmondás során elsősorban mondókák, ritmikus számolók beiktatásával lehetséges.

Hogyan tanítsunk? – módszertani és gyakorlati segédlet a hitre neveléshez

- pásztorbot, pásztoráska, pásztorének, pásztorerő, pásztorzsuz, pásztorhúség...
- medvetalp, medvenyom, medvepuszi, medvebarát, medvejaj, medvesóhaj...

A drámajátékok emocionális töltöttségük és komplexitásuk kapcsán igen alkalmasak az üzenet elmélyítésre, az események átélésére. Akár egyszerű mimes, mozgásos játékot játszunk a gyerekekkel, akár komplex drámajátékot, ne feledjük, hogy a „l'art pour l'art” játék ebben a szakaszban nem vagy csak ritkán engedhető meg. Fontos, hogy kézen tudjuk tartani az irányítást, még ha csak a háttérből is, és a játék hevében se térjünk el a kitűzött céljainktól. A gyerekek csak akkor fogják komolyan venni a játékot, ha érzik, hogy számunkra is fontos dolog a dráma. Így megelőzhető, könnyen leszerelhető a bohóckodás, a rendbontás.

Pl.:

„Isten veled, Góliát!”

Góliát a fejére húzz egy fazekat, ez lesz a sisakja. (Akkora legyen a fazék, hogy teljesen borítsa be a fejét!) A fazék alól ordibál: „Én vagyok a rettenthetetlen Góliát! Hol van az az incifinci Dávid?”

Dávid a terem végéből céloz és lő: kinyújtott karját jól megforgatja párszor, mutatóját „röpi el”, szalad, szalad, közben az uja repül, mint a kilőtt kő, végül megkopogtatja vele Góliát sisakját: „Isten veled, Góliát!” Góliát elhallgat és összecsuclik.

A párviadal után Izrael fiai hatalmasat kiáltanak (kiáltanak a többiek, egyre nagyobb harci zajt keltve):

- Hurrááááá!
- Hurrááááá! – és mindenki dobog a lábával.
- Hurrááááá! – mindenki dobog a lábával, és a mellkasát veri.
- Hurrááááá! – mindenki dobog a lábával, és tapsol.

A nagymozgásos játékok elsősorban a kisebbeknél alkalmazhatók, de ügyesen kezelve akár még a kamaszok is örömmel beszállnak a játékba.

Pl.:

Óriáslépés (kisebbeknek)

Hány óriáslépéssel tudsz végigmenni a termen? (Amilyen nagyot csak lépni tudsz, anélkül, hogy elmozdulna a lábad a helyéről.) Kinek a lépése a legóriásabb? (Aki a legkevesebb lépéssel mérte meg a termet.) Ő lesz Góliát. Kié a legkisebb? Ő lesz Dávid.

Tükörmozgás

A nagyobbak kedvelik a tükörmozgásokat. Válassz egy Góliátot, lehetőleg a legnagyobb gyereket a csoportból, a többiek lesznek a filiszteusok. Álljon ki Góliát a csoport elé, és hőködjön, ingerelje a zsidókat: verje a mellét, dobogjon a lábával, csapjon az asztalra, mutogasson stb. A filiszteusok ismételjék, amit Góliát csinál, így kialakul egy mozgásritmus játék, amelyet többféle módon nehezíthetünk. Ismétlődő mozgásoknál a gyorsaság nehezítheti a játékot: Góliát egyre gyorsabban mutatja ugyanazt a mozgássort. Aki a leghosszabb ideig tudja hiba nélkül utánozni, az lehet a következő Góliát.

Azután válassz egy Dávidot (a legkisebbet) s az ő mozgását is utánozzák le a többiek (lehajol, követ gyűjt, parittyát forgat.)

Parittyás Dávid

A parittyázás lényege a pontos dobás. Öt kis kavicsal ki tud beletalálni egy fazékba? Azonos távolságról ki talál bele többször? (Döntetlen esetén növeljük a távot.) A legpontosabban dobó lesz Dávid.

5/4 Alkalmazás

Ennek az előadásnak nem lehet témája a huszonegyedik századi család viszonyrendszerének átalakulása, a posztmodern gyermek világeképe. Ám a hitoktatás gyakorlati kérdéseit vizsgálva sem lehet eltekintenünk attól, hogy a harmadik évezred elejére a gyermekek viszonya önmagukkal és a világgal gyökeresen megváltozott. A mediatisált kultúra, az értékek relativizálódása folytán a gyermekek csak azt fogadják el értékként, ami számukra közvetlenül ellenőrizhető, ami azonnal képes beépülni énképükbe. Éppen ezért a tanítási folyamat sokszorosan fontos szakaszává vált az ismeretek alkalmazása, beépítése a gyerekek saját életébe. A fogalmak (éppen gyenge absztraháló képességük miatt) üresen fognak csengeni, s könnyen elszállnak a fejükből, ha nem vezet-

jük vissza azokat saját megtapasztalásaikhoz, ha nem csatoljuk vissza a hétköznapokba.

Példa egy nyelvi játékra:

Láncmese:

Kezd el te magad Dávid és Góliát történetét úgy, mintha egy mai osztályban esnének meg a dolgok:

A harmadik bében volt egy fiú, akit Dávidnak hívtak. Nem becsülték túl sokra a többiek, mert gyenge volt és kicsi. Ő volt a legutolsó a tornasorban, s ha verekedésre került sor a suliudivaron, Dávid inkább félrehúzódott. Pedig könnyen kiállhatott volna bárkivel, mert cselgáncsra járt, s az edzője szerint olyan jól sportolt, hogy hamarosan versenyeken is indítani fogják. De Dávid nem nagyon szeretett hősödni. Egészen addig meghúzódott csendesen a padjában, míg egy napon új fú nem érkezett az osztályba...

A történet felvetése (szakszóval: a „bemesélés”) után add át a gyerekeknek a szót, s engedd, hogy ők maguk folytassák a történetet. Ezt többféleképpen megteheted. Maradhat az egyszerű narrációs szerkezet, de kioszthatod a szerepeket is. Ilyenkor mindenképpen határozd meg a karaktereket, illetve a cselekményben elfoglalt helyüket is. Fontos, hogy a történet vezetése ne csússzon ki a kezedből. Szükség esetén egy-egy narráló mondattal zökkentsd a helyére az eseményeket, illetve egy-egy szittel pörgesd fel a történetet, hiszen ez a játék sem tarthat túl sokáig.

A drámajátékok a nyelvi játékokhoz hasonló emóciós teret képeznek, amely elősegíti a történet belsővé tételét. A bibliai történettel analóg, párhuzamos mai történetek végigélése a drámajáték segítségével eljuttathatja a gyerekeket az interpretáció, sőt akár az értékelés szintjére is.

Pl.:

Angyal-ördög játék:

Válasszatok ki olyan hétköznapi szituációkat, amikor a gyerekeknek Dávidként kell viselkedniük a Góliátokkal, a számukra meghatározó „nagyfiúkkal” szemben. Ilyen szituáció lehet például:

- moziba hívnak a haverjaid, de neked készülni kellene a matek dolgozatra
- edzőcipőt vesztek a szüleiddel. Döntened kell, hogy kihisztized-e magadnak a méregdrága márkás cipőt, vagy megelégszel az olcsóbbal, amiért cikizni fognak a többiek.

A főszereplő mellé válasszunk ki két mellékszereplőt, akik a belső hangokat fogják megeleveníteni (ördög, angyal), s a főszereplő a hangok hatására, vagy ellenében cselekedjék.

Mi kell a győzelemhez?

Szedjétek össze a gyerekekkel azokat a tulajdonságokat, amelyek Dávidot győzelemre segítették. A gyerekek ilyenkor általában elvont fogalmakat mondanak, amelyeket valójában sokszor nem, vagy kevéssé értenek. Célunk, hogy úgy tegyük érthetővé ezeket a fogalmakat, hogy a gyerekek tapasztalatai alapján töltsük meg tartalommal, s ezáltal építsük be a gondolkodásukba. Ha nagyobbakkal játszol, mindenki írjon fel egy tulajdonságot egy kis cetlire, s azt adja oda neked. Válasszatok valakit, aki kimegy a teremből, s egy másikat, aki szavak nélkül, csak testmozgással próbálja majd megjeleníteni, mit is jelent a fogalom. Mivel csak a testmozgásra van utalva a játékos, olyan cselekménysorokat próbál majd bemutatni, amit mindenki jól ismer, s így maguk a gyerekek képezik le az elvont fogalmat a hétköznapi életgyakorlatra. Könnyíteni lehet a játékot azzal, hogy a bent maradók mindegyike ismeri, milyen tulajdonságot kell kitalálnia a kiküldött játékosnak. Ha az első játékos mozgásaiból nem tudta kitalálni, akkor vállalkozhat más is a mutogatásra. Ezzel a módszerrel még inkább árnyalhatjuk az adott fogalom jelentéstartományát. Ha kisebbekkel játszol, a táblára írd fel a fogalmakat, s a pantomimes játék után közösen válasszátok ki, melyik fogalomról volt szó.

5/5 Aranymondás tanítása

A gyerekek a rövid, gyors, intenzív akciók világában élnek (számítógépes játékok, akciófilmek, zenei klippek). Monotónia-tűrésük igen alacsony, gondolkodásuk a vizuális ismeretszerzésre fókuszált. Mindezekből adódik, hogy még a rövid memoriter szövegek megtanulása is nehézséget okoz számukra. Főleg akkor, ha nem is értik, amit vissza kellene mondaniuk!

Pedig nagyon sokszor nem értik, hiszen a mai gyermekek jó részének nehézkes az absztraháló képessége, fogalmi gondolkodása lassú. Fontos szabály, hogy csak olyan aranymondást tanítsunk meg, amelynek minden szavát értik a gyermekek. Ha absztrakt fogalom szerepel (bűn, váltság, kegyelem stb.), nem elég arról meggyőződnünk, hogy a gyer-

Hogyan tanítsunk? – módszertani és gyakorlati segédlet a hitre neveléshez

mekek értik-e a fogalmat (sokszor automatikusan szajkózzák a sztereotípiákat), hanem látnunk kell azt is, hogy mit értenek egy-egy fogalom alatt, rá gondolván milyen kép jelenik meg előttük.

Memorizálásra lehetőleg rövid igét válasszunk, olyat, amelynek hátterét már erőteljesen kibontottuk a gyerekekkel. Az aranymondás tanítása igen rövid, gyors egység legyen, ne tartson tovább néhány percnél, de azt lehetőség szerint hatékonyan, s óráról órára minél változatosabban töltsük el, mivel a monoton ismétlést nehezen tűrik a gyerekek.

Az aranymondás tanításnál kézenfekvő a nyelvi játékok használata. A mondatbővítés, a láncismétlés, a szókárttyás keresőjátékok, a szórejtvények minden alkalommal segítik az ige bevéését, a drámajáték elemeivel pedig érdekesebbé, élvezetesebbé tehetjük az egyébként sokszor unalmas memorizálást.

Példák:

Aranymondás:

„Nem karddal és lándzsával szabadít meg az ÚR.” 1Sám 17,47

Mondatpiramis

Minden gyerek egy szóval egészíti ki az igét, de visszamondja az egész eddig elhangzott mondatot.

- Nem.
- Nem karddal.
- Nem karddal és lándzsával.
- Nem karddal és lándzsával szabadít...

Szópárbaj

Hasonlóan építkezik, mint a mondatpiramis, de itt csak a soron következő szót mondják ki a gyerekek, majd hirtelen rámutatnak egy társukra, akinek azonnal rá kel vágni az aranymondás következő szavát. Aki nem tudja folytatni, vagy rosszat mond, kiesik. A játéknak pörgősnek kell lennie, hogy a szavakból összeállhasson az ige. Több körben is végigjátszhatjuk, míg ki nem derül, ki a párbaj győztese.

Mutasd, amit mondasz!

Az aranymondás minden kifejezésére kitalálnak a gyerekek valamilyen mozgásos jelet, amellyel kísérik az aranymondást.

Nem – fejünket rázzuk

karddal – vívó mozdulat
és lándzsával – hajító mozdulat
szabadít meg – bilincs széttörésnek mozdulata
az ÚR – felfelé mutatunk

Először lassan, tagoltan mondjuk és mutogassuk végig az igét, majd gyorsítsunk a tempón. A következő lépésben a hitoktató csak mozdulatokkal jelzi a szavakat, a gyerekek pedig ez alapján rekonstruálják az igét, vagy fordítva: a gyerekek mozognak, a hitoktató pedig „leolvassa”, mit mutogattak el. Ezt a játékot természetesen lehet kombinálni különböző nyelvi játékokkal is.

Emóciós, mimes játék

A gyerekek karban ismétlik az aranymondást Dávid helyzetébe képzelve magukat. Hogyan mondhatta Dávid ezt a mondatot

- mikor a Góliáttal való harcra készült
- mikor szemtől szemben állt Góliáttal
- miután legyőzte
- mikor Saul megjutalmazta
- mikor ünnepelték Jeruzsálem utcáin...

5/6 Ének

Már az énekválasztásunk is befolyásolja a gyerekek érzelmi azonosulását az üzenettel, hiszen egy ének esetében az üzenet nemcsak verbális, hanem zenei tartalmú is. Ha tehetjük, olyan éneket válasszunk tehát, amely szövegileg és zeneileg is értékes, mégis közel áll a gyerekek befogadói szintjéhez. Az üzenetet aztán játékos zenei és egyéb mozgásos elemekkel is erősíthetjük.

Miklya Zsolt: Ének a büszke Góliátról

énekhang: harsány, erőteljes

ritmushangszer és effektus: fémkanalakkal a padon, vagy a kanalak egymáson

mozgás: menetelés közben a karokkal oldalt körkörös mozdulat

*Vasszekerekkel begurul a had,
élükön büszke Góliát halad,
vértje virít és fején a sisak
rézszinü tükrén dárdát vet a nap,*

*visszaverődnek mind a sugarak,
vasszekerekkel begurul a had.*

*énekhang: halkabb, nyugodt és könnyed
ritmushangszer és effektus: kis kövekkel, kavicsokkal a padon
mozgás: ököllel pulzáló mozgás a szív fölött*

*Öt kicsi kővel pásztorfiu jő,
öklömnyi szívben rejlik az erő,
benne az Isten szeretete nő,
és ama hit, hogy parittyája Ő
tőle való, hát hol van az a kő,
öt kicsi kővel pásztorfiu jő.*

*énekhang: gunyoros, méltóságot mímelő
ritmushangszer és effektus: fémkanalakkal fémedényen és/vagy cin-
tányéron
mozgás: büszke tartás, magasra emelt fej (és orr), végül a fej lecsuk-
lik*

*Rézsizak ormán szikrázik a fény,
Góliát orrán virul a remény,
látva, előtte egy pásztorlegény,
s röppen és koppan a kő, a kőkemény,
Góliát bajnok büszke, nagy fején,
rézsizak ormán haldoklik a fény.*

5/7 Imádság

Azt gondolhatjuk, az imádságot aztán végképp nem lehet játékkal „elszórakozni”. A személyes imádságot talán nem is. Bár elképzelhető pl. egy ilyen feladat: „Te hogyan imádkoztál volna Dávid helyében a harc előtt, magadban, csendben? Próbáld ki, néhány percig csendben fogunk maradni.” Itt ugye a dramatikus játékelem a szerepbe helyezkedés legbelül, úgy, hogy nem látja, nem hallja senki (csak az Úr). De ugyanígy eljátszhatjuk Saul, Jónátán, Dávid egyik bátyja, egy izraeli harcos, vagy éppen egy filiszteus nevében is az imádságot, amivel nem

vétünk az ima szentsége iránt (a kultikus dráma is ilyen). Sőt, az elmondott imákat le is írathatjuk, mint egy szabadverset (a zsoltárok is írásba foglalt imaversek). Játékos elemek segíthetik az ima előkészítését is, szintén szerepbe helyezkedéssel, vagy egyéb nyelvi játékokkal (pl. imatémák gyűjtése a történet szereplői nevében).

Az alábbi játékot egy szabadversszerű imaszöveg indukálta:

Imahasonlatok

„Némely ima olyan, mint egy nyugodt,
zöld tó:
csöndes.

Némely ima olyan, mint egy lassú folyó:
fennköltén beszél.

Némely ima olyan, mint egy hegyi patak:
vidáman nevet.”

Mihez hasonlítható még egy-egy ima? Mihez hasonlíthatott Dávid imája a harc előtt, a harc alatt, a harc után?

Próbáljatok ki pl. egy patak-imát (ahol a kövecskéket gyűjtötte), egy parittyá-imát (amivel harcolt), vagy egy napsugár-imát (ami a kardja élén megvillant). Úgy is, hogy Dávid imádkozik, de úgy is, hogy a patak, a parittyá vagy a napsugár szólal meg. Végül válasszon mindenki egy személyes imahangot, s imádkozzon magában úgy (mint a patak, a tó vagy a kard stb.).

5/6 Összefoglalás

A szintézis lényeges eleme a nevelési-oktatási folyamatnak, melynek során a részismereteket egységbe rendezetten, új minőségben láthatják meg, és fogadhatják be a gyerekek. Az összefoglalás, szintézis játékait alkalmazhatjuk az óra, de egy-egy téma lezárásánál, szintéziséknél is. Ha szükség van a következő órák ráhangoló szakaszában ismétlésre, ezek a játékok vagy elemeik felidézhetők, újrajátszhatók.

Mivel az összefoglaló órán több idő áll rendelkezésünkre, itt megengedhetünk magunknak és a gyerekeknek egy-egy hosszabb játékot is, amelyben rekonstruálni tudjuk a teljes eseménysort, vagy történetet. A

nyelvi- és drámajátékok eszköztárát használva pedig lehetőségünk adatik a hangsúlyozásra, az új fókuszok kialakítására is.

Példák:

Az nem úgy volt!

A történet, az események felelevenítésére használhatjuk a lánc- és a csalimese keverékét, amikor a narrátor elkezdi a mesét, ám bizonyos pontokon hibás információkat közöl. Ilyenkor a gyerekek közbekiabálhatnak, hogy: „Az nem úgy volt!” A mesélő ekkor vagy kijavítja a hibát, vagy visszakérdez: „Akkor szerinted hogy volt?” Itt a gyerekek bekapcsolódhatnak a történetmesélésbe. Ha a hitoktató tudatosította a gyerekekkel a szabályt, hogy időnként valótlan elemeket is bele kell szólni a történetbe, az első „Az nem úgy volt!” után átadhatja a mesélő szerepét a gyerekeknek, akik önállóan reprodukálják a történetet. Ha valamelyik kulcspontot, vagy eseményt ki akarjuk emelni, célszerű azt „hibásan” elmondani, hiszen ezzel a gyerekek óhatatlanul is odafigyelnek, s a javítás során ők maguk reprodukálják helyesen az eseményeket. DE! Sohase hagyjunk hibát a történetben!

Szoborjáték

Válasszatok egy szobrászt. Ő fogja megalkotni a szoborkompozíciót a többi gyerekből. Az első kompozíció címe: „Dávid, a pásztorfiú”. Azután válasszatok másik szobrászt, aki átalakítja a kompozíciót úgy, hogy megfeleljen a következő címnek: „Dávid és Góliát”. Majd egy harmadik szobrász alkossa meg a „Dávid menekül”, egy negyedik: „Dávid a trónon” stb. szobrokat.

Média a Bibliában

Készítsék el a gyerekek Dávid és Góliát küzdelmének beszámolóját. Két csoportban dolgozzanak. Az egyik csoport a „Jerusalem Post” újságíróit fogja össze, akik az izraeliták szemszögéből közvetítsék a történetet. A másik csoport a „FiliszteusO.K.” számára készítsen beszámolót arról, hogy a csúfos vereség azért mégsem olyan csúfos. Hasonló módon tévéinterjú, videoklip is készíthető.

Az összefoglaló órák lehetőséget adhatnak arra is, hogy a gyerekekkel együtt társasjátékot készítsünk az adott témára. A legegyszerűbb a történet lineáris feldolgozása táblás, dobókockás játékkal. Első lépésben

mindenképpen meg kell határoznunk az eseménysor főbb szakaszait, majd kiválasztani azokat a kulcseseményeket, amelyekhez valamilyen feladat vagy jutalom köthető. A gyerekeket osszuk annyi csoportra, ahány szakaszra bontottuk az eseménysort, hagyjuk, hogy a kiscsoportok maguk dolgozzák ki a kulcsesemények feladatait. Ezek a feladatok lehetnek bibliaismereti kérdések, kortörténeti adatok, valamilyen ka-landos vagy kiegészítő elem (oroszlántámadás, Dávid hárfán játszik, elindulna a bátyjaihoz, de tüske megy a talpába stb.), melyek vagy elősegítik, vagy hátráltatják a táblán való előrejutást.

A társasjáték készítéshez nem kell feltétlenül nagy eszközigény. Elég egyetlen egyszer felvázolnunk az útvonalat, s azt kisebb egységekre osztani. De rajzolhatunk néhány lépésből álló útvonalelemeket is, melyeken kijelölünk egy-két eseménymezőt. Ezt az alapsablont vagy fólián vetítsük ki, vagy másoljuk le a csoportoknak, majd végül egy közös játéktáblán egyesítsük az eredményeket.

Természetesen nagyon jó, ha íves kartonon, filctollal szépen kidolgozva is elkészíthetik a játékot, de az írásvetítőn, vagy az egyszerű kockás lapon végigizgult társasjáték is maradandó nyomot hagy a gyerekekben, hiszen számukra itt elsősorban a játék öröme és a versengés számít.

Az összefoglaló órák egyik sajátossága a számonkérés, amely sok esetben dolgozatírással vagy feleléssel párosul. A vetélkedő típusú játékok során a gyerekek úgy adnak számot tudásukról, hogy azt észre sem veszik, így oldódik a számonkérés feszültsége, ridegsége, s feloldódik a vizsgadrukk. A vetélkedők, kvízzjátékok során komoly intellektuális tudásról adhatnak számot a gyerekek. S ahogy Cs. Szabó Sándor drámajátékokról írott könyvében a káté kérdés-feleletek memorizálásáról olvassuk, a játék során az osztályzásnak sem kell feltétlenül elmaradnia:

„Legyen Ön is hittan ötös!

A szerencsés kiválasztott diák kiül egy székre a tanárral szembe, két segítő diák pedig a táblához megy. (Mindig volt önként jelentkező.) Egyik felrajzolja az eredményjelzőt, egytől ötig, a másik meg a segítség kis ikonjait. A felelőnek négy kérdésre kell válaszolnia, minden jó válasz után egy jeggyel magasabb szintre lép. (Az egyes alapból megvan...) A kérdéseket szó szerint kell megválaszolni, az összes eddig tanult lecke kérdése előkerülhet (nyilván az alacsonyabb osztályzatért menő kérdésért könnyebbet, a négyes-ötösért nehezebbet, újabbat), de

lehet használni három segítséget: telefon, számítógép, közönség. Telefon: kiválasztja egy társát, aki kijön mellé, és tíz másodpercig súghat neki. Számítógép: a tanár próbálja valahogy rávezetni. Közönség: a kérdés hosszától és a csoport létszámától függően a csoport elkezd felolvasni a választ a könyvből, úgy, hogy mindenki csak egy szót mond (meg a névelőt hozzá, az nem számít külön szónak.) A felelő meg próbálja megjegyezni, s a végén elismételni.

Maga az osztályzat nálam kisjegy volt, az óra első tíz-tizenöt percében több feleletet is végig tudtunk vinni, ami rendszeres számonkérést jelentett, ráadásul ez a fajta »feleltetés« igazából nemcsak számonkérés, hanem begyakoroltatás is volt, a felelőn kívül az egész csoport bevonásával. Még az is jó párszor átolvasta, elmondta, figyelmesen hallgatta a kérdéseket, aki otthon ki sem nyitotta a könyvet, majd mikor egyszer rájött, hogy valami miatt egy csomó kérdést tud, fellelkesülve megtanulta a többit is...”

Parakletos Könyvesház

Bemutatkozás

A Kiskunfélegyházi Egyesült Protestáns (református és evangélikus) Egyház 1991. óta működteti a Parakletos Könyvterjesztő és Könyvkiadó Szolgálatot, ami 2004 óta megújult, korszerű környezetben, Parakletos Könyvesház néven tevékenykedik, 8 állandó munkatárssal.

Könyvesbolt: Kiskunfélegyháza, Pacsirta u. 10.

Nyitva tartás: Hétfő – péntek 8-16 óra

Levél cím: 6100 Kiskunfélegyháza, Pf. 45.

Telefon: 36/76/463-106

Fax: 36/76/560-161

E-mail: parakletos@parakletos.hu

Honlap: www.parakletos.hu

Kiadói munka

10-12 kiadványunk jelenik meg évente, mely nem tűnik soknak, minőségileg mégis új szint képvisel, s fontos szerepet tölt be a keresztény gyülekezeti, gyermek és ifjúsági munkában. Szeretnénk hazai szerzők igényes műveivel elérni és megszólítani a körülöttünk élőket, de nem zárkozunk el más nyelvből és kultúrából való művek fordításától, adaptálásától sem. Tevékenységünket erősen korlátozza a szűk hazai keresztény könyvpiac, és rendszeres támogatás hiánya, segíti viszont az, hogy kiadásunk tényleges szükségletekre épül, s igyekszik érdeklődésre számot tartó kiadványokkal meglepni az olvasókat.

Könyvterjesztés

Jelenleg 200 kiadó 3700 kiadványát forgalmazzuk. Köztük a jelentősebb protestáns és katolikus kiadókon kívül megtalálhatók kisebb kiadók, világi kiadók teológiai könyvei, ill. gyülekezeti vagy magánkiadásban megjelent művek is. Célunk, hogy a keresztény, bibliai vonat-

kozású kiadványok széles körben, kegyességi, felekezeti határokon túl is eljussanak az érdeklődőkhöz.

Forgalmunk jelentős részét katalógusaink, webboltunk, csomagküldő szolgálatunk segítségével bonyolítjuk. De rendszeresen rendezünk könyvvásárokat és állítunk könyvasztalt különböző rendezvényeken. Ezen kívül kialakítottunk egy bizományos rendszert, melyen keresztül a gyülekezetek is be tudnak kapcsolódni a terjesztésbe. S aki megkeres minket Kiskunfélegyházán, az személyesen is válogathat és vásárolhat.

Irodalom felnőtteknek, fiataloknak...

A hit tapasztalatai, kérdései vagy akadályai a szépirodalom nyelvén személyesebben tudnak megszólalni. Az érett olvasó egy-egy novellában, kisregényben vagy versben saját létkérdéseivel találkozhat. A gyerekek számára pedig egy-egy gyerektörténet, mese, kaland- és naplóregény, vers, dal vagy találós kérdés hozza közelebb a Biblia világát, gondolatait.

Hitoktatással kapcsolatos kiadványaink

A hitoktató általában idő- és energiahiányban szenved, szüksége van gyakorlati segítségre, jó ötletekre. Kiadványaink közt található többféle feladat- és játékgyűjteményt, tábori és egyéb foglalkozásprogramot, munkáltató füzetet. "365 bibliai történet" című, holland eredetiből átdolgozott kiadványunk az egész Bibliát felölelő feladattárként szolgál.

Hitoktatói anyagainkhoz kapcsolódóan szívesen vállalunk hitoktatók részére előadást, konzultációt, gyakorlati felkészítést gyerektáborra, ünnepi alkalmakra.

Játékok...

A gyerek ha teheti, játszik és mozog. Érdemes erre építeni a hitoktatásban is, hiszen kikapcsolódás mellett a tanulást, lelki növekedést is szolgálja egy jó játék. Társasjátékaink hittanórán és otthon, kisebbeknek és nagyobbaknak, több variációban is használhatók. Kiadványaink közül többféle lapozgató, színező, játékbáb, kézimunka- és barkácsanyag, bibliai makett szolgálja a kéz, a gondolkodás és a szív összehangolódását.

KIADVÁNYAINK

Komplex hitoktatói segédanyagok

Evert Kuijt:

365 BIBLIAI TÖRTÉNET gyermekeknek és tanítóknak
szerkesztette és átdolgozta: Miklya Zsolt

A 365 bibliai történet című bibliai feladattár sokrétű segítséget nyújt a lelkeseknek, hitoktatóknak, akár az iskolai, gyülekezeti hitoktatásban, akár a különböző gyülekezeti gyermekalkalmak terén. A segédanyag az Ó- és Újszövetség részletes feldolgozását adja három korcsoport számára, 365 történethez, leckénként csoportosított, külön kezelhető, másolható lapokon.

Egy lecke tartalma:

- tanári útmutató (történet, énekajánlás, háttérinformációk, kortörténeti utalások, térkép, kapcsolódás iskolai tárgyakhoz...)
- munkalap 3 korosztály részére (kifestő, rejtvény, bibliaismereti kérdések, kézimunka...)
- feldolgozás korosztályonként (aranymondás, beszélgetés témák, aktivizáló feladatok, reprodukciók, barkácsötletek, játékok, kották, versek...)

A könnyebb kezelhetőség érdekében a feladattár 15 részre bontva, részenként 20-40 leckét tartalmazva jelent meg.

* * *

Miklya Luzsányi Mónika – Miklya Zsolt:

KUKAC TÖRTÉNETEI A TÍZPARANCSOLATRÓL

A népszerű, immár második kiadását megélt, s főleg óvodásoknak készült segédanyag minden foglalkozása egy rövid bábjátékkal kezdődik. Ezek főszereplője Kukac, a locska-fecske óvodás, akivel könnyen azonosulnak a gyerekek. Így az ő életükből indulhat ki a tanítás, mely érdekes, játékos feladatokon keresztül folytatódik, az egyszerű színezőtől a kézimunkán keresztül az ének és szerepjátékokig.

Miklya Luzsányi Mónika – Miklya Zsolt:

KUKAC TÖRTÉNETEI A BOLDOGSÁGRÓL

A “Kukac történetei a tízparancsól” c. bábos gyermekanyag folytatása Jézus boldogmondásait dolgozza fel az ovisok, első osztályosok számára. Kukac most társat is kap a kedves és okos Zsuzska személyében, aki bizony sokszor “helyre teszi” Kukacot. A kétszereplős bábjátékszöveg mellett mindig szerepel a történet leegyszerűsített, csak Kukaccal eljátszható változata, s további feladat- és játékötletek, témához kapcsolódó énekek. A bábjátékhoz külön kesztyűbábok is rendelhetők.

* * *

Miklya Zsolt – Miklya Luzsányi Mónika:

MILYEN VAGY ISTENEM? Munkatankönyv 9–12 éveseknek

A komplex tanítási lehetőséget tartalmazó munkafüzet Mary E. Erickson: Milyen Isten? c. képeskönyvének élettémáira épül. A kiindulási alap mindig egy-egy igei hasonlat, leginkább az Ószövetségből: Isten olyan, mint a pásztor, az eső, a kertész... A hasonlatokat először konkrét szinten érthetik meg a gyerekek, s további ismereteket szerezhetnek a témával kapcsolatban. Ezután alaposabban megismerkednek az igével, s változatos feladatokon keresztül nyílik lehetőség a feldolgozásra, alkalmazásra.

* * *

Miklya Luzsányi Mónika – Miklya Zsolt:

AZ OROSZLÁN NYOMÁBAN

tábori feladat- és ötlettár C. S. Lewis: Az oroszlán, a boszorkány és a ruhásszekrény c. regénye alapján

Hogyan lehetne elmesélni a gyerekeknek, amit Jézus tett értük? – A kérdést maga a szerző tette fel, s válaszként megszülettek Narnia krónikái. A Narnia-tábor célja se több, mint végigélni -olvasni a gyerekekkel Lucy, Susan, Edmund és Peter történetét, miközben Aslan áldozata és feltámadása, a gonosszal való küzdelme a példázat erejével hat. A tábor minden napjára jut néhány fejezet a regényből, miközben sokféle játék, azonosulásra készítő kreatív feladat vár a gyerekekre. A tábort ismerető füzet számos feladatotletéből a pedagógus szabadon válogathat, s állíthatja össze a csoportja számára leginkább megfelelő programot.

Miklya Luzsányi Mónika – Miklya Zsolt:

DÁVID ÚTJA A TRÓNIG tábori keretprogram és feladattár

A tábor vezérfonala a Róma 8,29–30 alkotta “aranylánc”, mely Dávid életét kíséri végig hat napon keresztül, a pásztorkodástól a királyságig. A feldolgozás feladatai három korcsoportra kidolgozottak, melyeken túl négyféle fakultatív programlehetőségre találhatunk feladatokat: színjátszásra, mozgásos és társasjátékra, kézműveskedésre. A tábori anyag aranymondás-lapokat, feladatlapokat, applikációs képeket, alkalmazó feladatokat, szituációs kártyákat, és négy teljes társasjátékot tartalmaz.

* * *

Damásdi Dénesné:

ISTEN IGÉJE tábori program

A tábor hat napjához egy-egy bibliai hasonlat adja az alapot, melyen keresztül a gyerekek megérthetik, miért hasonlít Isten igéje maghoz, mézhez, vagy éppen lámpáshoz. Az egész héten át tartó csapatverseny, vetélkedők, játékok, közös séták mind az ige üzenetéhez szeretnék közelebb vinni a gyerekeket, akik folyamatosan egy nagy kézimunkán dolgoznak, ami majd szobájuk falára erősítve emlékezteti őket a táborban tanult igazságokra. Részletes kidolgozású oktatói füzet, szemléltető képek, aranymondás-lapok, s egyéb mellékletek tartoznak az anyaghoz.

* * *

Miklya Luzsányi Mónika – Miklya Zsolt:

JÓZSEF ÉS TESTVÉREI tábori program

József életén keresztül a gyerekek egy kicsit kipróbálhatják, milyen lehet nagycsaládban élni, találkozhatnak a kölcsönös egymásraultaltság, segítségnyújtás örömeivel, nehézségeivel. Családi légkörben szervezett játékok, kézműves foglalkozások, beszélgetések, éneklések, izgalmas napi feladatok, túrák teszik életszerűvé a bibliai történetet. Részletes program, sok feladat-lehetőség, gazdag mellékletanyag segít a tábor

Hogyan tanítsunk? – módszertani és gyakorlati segédlet a hitre neveléshez

szervezésében, mintát és ötletet adva más bibliai történet feldolgozásához is.

* * *

Damásdi Dénesné:

IMÁDKOZZATOK tábori program

A hat napos program naponként az imádság egy-egy oldalával foglalkozik, mindennapi élet problémáit szem előtt tartva. Beszél róla, mint örömről, kiváltságról, szükségletről, hálaadásról, dicsőítésről és közbenjárásról. Változatos segítséget kapunk a téma feldolgozásához, aranymondás- és énektanításhoz, beszélgetések, imádságok vezetéséhez, kézimunkák elkészítéséhez három korosztály számára. Szemléltető képek, aranymondás-lapok, további mellékletek könnyítik a hitoktatók munkáját.

* * *

Damásdi Dénesné:

HEGYEK A BIBLIÁBAN tábori program

A hat részből álló program végigvezeti a gyerekeket a Bibliában szereplő jelentősebb hegyeken (Ararát, Mórijjá, Sínai, Kármel, Golgota, Olajfák hegye). A szerző vázlatot és ötleteket ad a téma előkészítéséhez és feldolgozásához, az igéhez kapcsolódó beszélgetés levezetéséhez, a kicsoportos munkához, technikai utasításokat a makettek elkészítéséhez.

* * *

Miklya Luzsányi Mónika – Fábíán Emese:

ÜDVÖZÍTŐ SZÜLETETT MA NEKTEK

A munkáltató anyag Jézus születéstörténetét dolgozza fel négy részben (angyali üdvözet, szent család, pásztorok, bölcsek). Található benne gyermekeknek szóló bibliai történet, rövid munkafüzet, kézműves anyag asztali dísz vagy kis könyvecske készítéséhez, és egy karácsonyi

műsor. A nevelői segédlet foglalkozás-vázlatokat és -leírásokat, tanmenetet és műsortervet tartalmaz. Felhasználható advent heteiben otthon, iskolában vagy a gyülekezetben; hittanórán, csendesnapon, vagy kötetlenebb formában akár.

* * *

Miklya Luzsányi Mónika – Vizi János:
KARÁCSONYI BÁBSZÍNHÁZ

A bábszínház gyermekeink kedvenc időtöltése. Ezt a játékos kedvet használja ki a karácsonyi történet bábfeldolgozása, melynek párbeszédei egyszerűek, gyermekközeli, de igehek is egyben. A kinyitható paravánt, és a pálcikával mozgatható síkbábokat maga készítheti el a gyerek kivágással, színezéssel, a csomagban található anyagokból. Majd a mellékelt szöveg alapján felkészülhet az előadásra. Karácsony környéki gyülekezeti alkalmak, családi együttlétek kedves színtöltője lehet ez a betlehemi bábszínház.

* * *

Miklya Zsolt – Miklya Luzsányi Mónika
– Hatvani Emőke – Rigó Ágnes:
VIRÁGVASÁRNAPTÓL A FELTÁMADÁSIG
Csapatjátékra épülő gyermekprogram

A Húsvéti történet c. makett Jeruzsálem alaprajzán helyezi el a virágvasárnaptól Jézus feltámadásáig tartó eseménysorozat képeit. E képsorozat köré szerveződik az a csapatjáték, mely közvetlenül a húsvétot megelőző és követő időszakban, több alkalommal kerülhet megrendezésre. A feladatok a bibliaismeret; a nyelvi kreativitás; a manuális és mozgásos készségek; valamint az ének, zene, imádság képességterületeire épülnek, sok közös élményt tartogatva a gyerekeknek.

* * *

Miklya Luzsányi Mónika:
HÚSVÉT JERUZSÁLEMBEN

Foglalkoztató csomag a virágvasárnaptól húsvétig tartó események feldolgozásához. Tíz foglalkozást tartalmaz, mely kevesebb alkalommal

Hogyan tanítsunk? – módszertani és gyakorlati segédlet a hitre neveléshez

is feldolgozható. A nagyalakú elbeszélőképeket, melyeken folyamatában követhetjük az eseményeket, maguk a gyerekek készíthetik el. Részletes tanmenetet, óraleírásokat, a történet elbeszélését és barkácsanyagokat találhatunk a csomagban.

* * *

Kricskovics Zsuzsanna – Miklya Zsolt:

HAJTOGATOTT EVANGÉLIUM

Egyszerű papírhajtogatás, melynek jelképei a hozzá kapcsolódó tanítással együtt rövid üdvtörténetet mondanak el, három különböző megközelítésben.

* * *

Miklya Luzsányi Mónika:

PÜNKÖSDI LEVELEK IZRAELBŐL

A püNKöSDi történet nagyobb gyerekek számára három levélváltásban. A levelező forma az ismeretátadás mellett a beleélésre és válaszadásra is lehetőséget ad.

JÁTÉKOK

Miklya Zsolt – Votin Dóra:

TEREMHET-E A SZŐLŐ FÜGÉT? séta egy bibliai növénykertben, társasjáték 9 éves kortól

Teremhet-e a szőlő fügét? Erre könnyű válaszolni. De ismerjük-e annyira a növényeket, hogy minden felmerülő kérdésre tudjuk a választ. Pl. A gránátalma honnan kapta a nevét? Melyik várost nevezi a Biblia pálmák városának? Milyen csodát tett Elizeus próféta a tökfözeléssel?

Ebben a társasjátékban százhetven kérdésre mintegy hétszáz válaszlehetőség közül választhat az, aki belemegy a játékba. Az egyes kártyatípusokkal külön-külön is, együtt is többféle szabály szerint játszhatunk:

található itt növényeszt, kártya- és társasjáték, valamint karakterjáték pantomimmel, drámával, meséléssel. A különböző nehézségű játéklehetőségek több korosztály számára is élvezhetővé teszik a játékot. Jól alkalmazható hittanórákon és hittantáborokban, gyermekfoglalkozásokon, játéklklubokban és családi körben egyaránt.

* * *

Miklya Zsolt – Votin Dóra:

VESD KI A HÁLÓT!

Társasjáték újszövetségi személyek megismeréséhez, 8–14 éves gyerekeknek. A játék a közismert torpedó-játék segítségével többféle játéktevékenységre ad lehetőséget (tanítvány-, név-, szó- és ige-halászat). A különböző nehézségű játéklehetőségek több korosztály számára is érdekfeszítővé teszik a játékot. Hittanórák és hittantáborok, vasárnapi iskolai foglalkozások és ifjúsági bibliaórák kedvelt játékvá válhat. A játékmappa színes játéktáblát, szabályfüzetet, kártya- és korongsorozatot, mintalapokat tartalmaz.

* * *

Ábrahám Károlyné:

ÁLLATVILÁG A BIBLIÁBAN

Mappás játék-sorozatunk harmadik része a Biblia állatvilágával ismerteti meg a gyerekeket, olyan játéklehetőségeken keresztül, mint az állatábécé, dominó, memória, Ki vagyok? Mi vagyok? Állatkereső, Melyik történetből jöttem? vagy a táblás társasjáték. 7–16 éves korig több korosztály számára alkalmazható, a megfelelő nehézségi fok kiválasztásával. A mappa színes játéktáblát, szabályfüzetet, 9 kártyasorozatot tartalmaz. A szabályfüzetben bibliai állatszótár segíti a tájékozódást.

* * *

Votin Dóra – Miklya Zsolt:

SÁTOR, SZÓLÓ, OROSZLÁN... bibliai párosító és memóriajáték 5–10 éveseknek

Kihez tartozik a sátor, a szőlő, az oroszlán, és a többi tárgy, élőlény az Ószövetség korából? Huszonnégy kártyapár ad lehetőséget a jól is-

Hogyan tanítsunk? – módszertani és gyakorlati segédlet a hitre neveléshez

mert játékvariációkra, mégsem a szokványos módon. Mert az összetartozó képpárok ezúttal eltérnek egymástól, nem csupán másolatok. Az egyik képen egy bibliai személlyel és a hozzá tartozó tárgy, élőlény fontos részletével vagy más nézetével találkozunk, a másik képen maga a tárgy, élőlény jelenik meg egyedül, teljes egészében. Így már a párosítás is érdekesebb, a memória nehezebb, de izgalmasabb, s mindez kiegészülhet némi bibliaismerettel is.

* * *

Miklya Zsolt – Votin Dóra:

ÚTON ÚTFÉLEN bibliai társasjáték 6–12 éveseknek

A gyerekek maguk építik a játéktábla úthálózatát, melynek útvesztőjében a Bibliából is ismert állatok, növények, tárgyak “vesznek el” a játék során. Ezeket kell a játékosoknak megkeresni. Ki gyűjt össze többet? Ez itt nemcsak a szerencsén múlik, hanem a jó tájékozódó képességen, helyes döntéseken is. A játék több változatban is játszható, kisebbek és nagyobbak, Bibliát ismerők és nem ismerők részvételével egyaránt.

Angol nyelven is kapható, Find your way címen.

* * *

Miklya Zsolt – Votin Dóra:

ÚTON ÚTFÉLEN – kiegészítő készlet
bibliai társasjáték 6–12 éveseknek

Az Úton útfélen társasjáték kiegészítő készlete az alapkészlettel együtt használható, önálló játékra nem alkalmas. Útvonalkártyái között további ismert és új útelemeket, illetve új tárgy- és eseményezőket találunk. Három új helyszín: a piac, a vár és a zsinagóga teszi összetettebbé és változatosabbá a játékot, a templom mellett kisebb alközpontokat alkotva. A gyerekek továbbra is maguk építik a játéktábla úthálózatát, melynek útvesztőjében a Bibliából is ismert állatokat, növényeket, tárgyakat kell a játék során megkeresni.

Miklya Zsolt:

TALENTUMOK aktivizáló bibliai társasjáték 10–12 éves kortól

Népszerű activity típusú társasjáték, melynek szókészlete bibliai eredetű, mégis sok ma is használatos kifejezéssel találkozhatunk benne. Ezeket kell a játékosoknak elmutogatni, lerajzolni vagy szavakkal körülírni. A kártyalapok felépítése azonos: az egyszerű, konkrét jelentéstől az elvont szintig, az összetett szavaktól a több szavas kifejezéseken át egy-egy rövid igéig fokozatosan nehezedik. A játékot nem a szerencse, a játéklehetőségekkel, mint talentumokkal való gazdálkodás szervezi. Így a játékot legtöbbször öröm kíséri, nem bosszankodás.

* * *

Miklya Luzsányi Mónika – Miklya Zsolt – Vizi János:

JÓZSEF ÉLETE bibliai társasjáték

A táblás játékon József életének helyszíneit láthatjuk: Jákób sátrát, a pusztát, Potifár házát, a Fáraó palotáját, József házát és a Megbékélés házát. Ezekben a "házakon" végighaladva ismerhetik meg és izgulhatják végig a játékosok József életét. Segítenek ebben a színes képkártyák és a bibliai kérdések is. A társasjáték memóriajátékkal kiegészítve többféle lehetőséget biztosít arra, hogy a gyerekek életkoruknak, bibliaismertüknek megfelelően játszhassanak.

* * *

Damásdi Dénesné – Vizi János:

JELKÉPEINK igés memóriajáték

Isten igéje is gyakran képből beszél: mennyivel szemléletesebb pl., ha azt mondjuk róla, hogy élesebb a kardnál, vagy édesebb, mint a méz. Így nemcsak az igetanulásban, de az igei üzenet képi rögzítésében, megértésében, elmélyítésében is segítségünkre lehet ez a 32 pár bibliai jelkép. A képekhez tartozó félbevágott igék a párokat egymáshoz illesztve válnak egésszé.

Miskolczy József – Ferencz Gabriella:

BIBLIAI BARANGOLÁS AZ ÍGÉRET FÖLDJÉRE

A barangolófüzet bibliai időutazásra invitál Káin és Sét utódaitól, Ábrahám, Jákób, Mózes életén keresztül az Ígélet földjéig. Belelapozva úgy tűnhet, összekeveredett a történet, pedig éppen a lapozgatás segít benne, hogy „idő-pontjait” megfelelő sorrendben egymáshoz illesszük. S mivel nem egyetlen sorrend lehetséges, az olvasó/játékos döntéseinek múlik, egyszerűbb vagy bonyolultabb, biztonságos vagy veszélyes utat jár-e be.

IFJÚSÁGI ÉS GYERMEKMUNKÁT SEGÍTŐ KÖNYVEK

Cs. Szabó Sándor:

JÓZSEF KÖPÖNYEGÉBEN- Hitoktatás és drámapedagógia

József köpönyegébe bújva megváltozik körülöttünk minden: lehetünk elkényeztetett gyerek, kisémmizett rabszolga, országot kormányzó bölcs, istenfélő ember. S még hány meg hány szerepbe bújhatunk, akár egy hittanóra keretein belül is. Hiszen a szerephez nem kell színpad, elég egy megfelelő játékhelyzet, s másként megy rögtön a tanulás is. Sok izgalmas dramatikus játékhelyzetet és -lehetőséget gyűjtött össze a szerző, azzal a céllal, hogy segítséget nyújtson gyakran tanácstalan tanártársainak a hitoktatásban. Hiszen mindannyian érzékeljük, más módon, más eszközökkel kellene tanítanunk, mint a „prédikáló” stílus, ha valóban be akarjuk vonni a gyerekeket a Biblia világába.

„Rég találkoztam ilyen friss, erőteljes, saját gyakorlatra épülő drámapedagógiai jegyzettel, mint Cs. Szabó Sándor jelen munkája... Hitoktatás és drámapedagógia határmezsgyéjén állva a legfontosabbal, a rábízott emberrel foglalkozik, példamutató érzékenységgel és jól alakuló módszertani veszélyérzettel” – írja Gabnai Katalin a könyv ajánlásában. Érdemes rá odafigyelni.

Bölcsföldi András:

TIZENÖTLET

Egyházi könyvkiadásunkban kevés olyan kiadványt találunk, mely gyakorlati útmutatást, ötleteket ad az ifjúsági munka végzéséhez. Ezen a hiányon próbál enyhíteni Bölcshöldi András református ifjúsági lelkipásztor, aki tapasztalataiból merítve tizenöt ötletet, ötletsorozatot gyűjtött össze az ifjúsági munka legkülönbözőbb területeiről (pl. csendesnap, ifjúsági istentisztelet, gyermekmunka, gyülekezeti kávéház, filmklub, énekkar, kirándulás). A gyakorlati tanácsokat fénymásolható program- és liturgiavázlatok teszik még gyakorlatibbá.

* * *

Bölcsföldi András:

IFJÚSÁGI HATSZORHAT Hétköznapi üzenetek a Bibliából

36 ifióravázlat

A könyvben található óravázlatok elsősorban hagyományos gyülekezeti keretek között lévő, középiskolás korú ifjúság számára készültek, egy éves periódusra. Hat sorozatszerű – egyenként hat részből álló – témacsoportban vannak elhelyezve. Nagyobb részük megtartott ifjúsági óra vázlata.

A vázlat szó itt nem pontos óratervet jelent, hanem inkább keretet, amiben többféle választási lehetőség kínálkozik a konkrét óra megvalósítására. Aktivizáló ötletek, játékok, irodalmi idézetek, kérdések és beszélgetéstémák, bibliai párhuzamok segítenek a tervezésben. Az órák témái közel állnak a fiatalokhoz, a hétköznapiakból valók, mint pl. evés, ivás, öltözködés; siker, stílus, tolerancia; vagy uralkodás, kapcsolat, elfogadás.

* * *

Josh McDowell – Bob Hostetler:

NE DOBD EL A ZAGYAD!

Rövid fejezetekben a közgondolkodás által elfogadott közismert tévhiteket mutat be az amerikai szerzőpáros, mint a jó tanító, a szupersztár,

Hogyan tanítsunk? – módszertani és gyakorlati segédlet a hitre neveléshez

a többféle olvasat, vagy a címlaplány, a férfiaság és a szerelem első látásra mítosza. Életteli példatörténeteik hol meglepőek, hol szórakoztatóak, de mindenképpen elgondolkodtatják a fiatalokat, hisz elsősorban nekik szól a kiadvány. Témánként kérdések, feladatok vezetnek tovább a gondolkodást. Egy ifi-kör hasznos útmutatója lehet.

* * *

McDowell – Kevin Johnson:

KÉRDEZZ BÁTTRAN Istenről, hitről, vallásról, Bibliáról...

Napjainkra a keresztyén tizenévesek hitének alapjai meggyengültek. Ezt szeretné megelőzni hitbéli alapozó munkájával az amerikai szerzőpáros. A 7–11 éves korosztály számára egyszerűen és határozottan válaszolnak 77 alapvető, hitet érintő kérdésre. Pl. Honnan tudjuk, hogy Isten-e Jézus? Hogyan tudott Isten könyvet írni? Mindig igaza van a Bibliának? Jézus tényleg feltámadt? A kérdések és a válaszok mellett humoros rajzok, és a szülőknek (nevelőknek) szóló tanácsok, feladatötletek segítenek a téma elmélyítésében. Így a családi (kiscsoportos) bibliatanulmányozás hasznos segédeszköze lehet ez az interaktív kiskaté.

* * *

Miklya Zsolt:

FÜLEDEN BE, SZÁDON KI bibliai találósok 1–2–3.

Ereszt, de nem ereszt, / megtart mindörökre – olvashatjuk a bibliai találósok második füzetének hátlapján. A találós kérdés gyűjtemény elsősorban olyan ifjú (és örökifjú) bibliakutatók számára készült, akik szeretik tornáztatni agytekervényeiket, és nem vetik meg a vidámságot. A sorozat első füzete főleg ószövetségi témákat dolgoz fel: bibliai földrajz és állatvilág, ószövetségi személyek, fogalmak. A második füzet pedig az újszövetség felé kalauzolja olvasóit a következő témákban: bibliai tárgyak, eszközök, növények, újszövetségi személyek, példázatok, fogalmak.

Harmadik füzet témái: állatok, növények, tárgyak, fogalmak, bibliai földrajz, mesterségek, ünnepek, ember. Mindez humorral, játékosan.

ÖRÖMHÍR A PUSZTASÁGBAN

Karácsonyi műsorok és színdarabok

szerk.: Miklya Zsolt

Ma egy gyülekezeti karácsony nem képzelhető el a gyerekek szereplése nélkül. S tapasztalatból tudjuk, milyen nehéz alkalmas műsort összeállítani, megfelelő színjátékot találni, ami nyelviileg igényes, bibliai hitelű, mégis gyermekszerű, jól előadható. Jelen kötetünkben 12 különböző nehézségi fokú műsort talál az érdeklődő. Szerzői lelkipásztorok, katechéták (Bölcsföldi András, Fejes Ádám, Kádár Ferenc, Miklya Zsolt, Muraközy Gyula, Siklós József, Vizi István, Zákányi Bálint), akik saját gyülekezetükben adták elő először a színdarabokat, hirdelve az örömhírt mindenkinek.

GYERMEKIRODALOM - BIBLIAI ÜZENETTEL

Széchezy Rita:

BOLDOG KARÁCSONYT, RÓZMARI! (vagyis a Kockás Napló)

„Petti apukájának felemás a zoknija. Ezt onnan tudom, hogy csütörtökön tíz percet hasaltam a szobájában az ágya alatt, az apukája pedig az ágy melletti széken ült. Az egyik zokni szürke volt bordó csíkokkal, a másik pedig csak úgy mint a nélkül szürke. Egész jól illettek egymáshoz. Néha én is felemásban megyek, amikor tükörkreszt játszunk Hangával. De szerintem Petti apukája most is csak sietett, mint mindig.”

Így kezdődik a Kockás Napló, amit Csenge Rosemarynak, Mami svájci barátnőjének ír, hogy nyaralás előtt jobban megismerhesse az ikreket: őt és Hangát. Aztán úgy belejön az írásba, hogy már nemcsak Rosemary a címzett, hanem minden Olvasó, aki kíváncsi egy színes kamaszlány, és családja, barátai történetére. Csenge és Hanga életéből közel másfél év bontakozik ki előttünk, napló-regény formájában, érzékeny kamasznyelven megfogalmazva. Egy keresztény család megküzdött és megélt hite kerül így hétköznapi közelségbe, Széchezy Rita írói, anyai és orvosi látásmódjának köszönhetően.

Miklya Luzsányi Mónika:

APATI SZÖVETSÉGE

Hány szó, hány név bújt el ebben a különös címben: Apati; s mennyi rejtélyt, kalandot kínál Apati Szövetsége? Csak akkor érdemes válaszolni, ha már elolvastuk az író nő legújabb ifjúsági regényét. Annyit azonban érdemes előre is tudni, hogy a cél itt nem a kincs megszerzése, az ellenfél legyőzése, vagy a bűnözők leleplezése – amiben azért lesz része az olvasónak –, hanem egy apa “visszaszerzése”, megnyerése a fia és a családja számára. S hogy mi az apa, Simonfi Attila titka, hogy tudja elengedni a “hatalom gyűrűjét”? A válaszáért érdemes az olvasás kalandjára vállalkozni a felnőtteknek is.

* * *

Miklya Zsolt:

PITYU AZT MONDJA... beszélgetős versek

Egy kisfiú a kötet versein keresztül beszélgetésbe elegyedik a gyermek és felnőtt olvasóval. A rövid kis írások sokféle témát érintenek: a csúfolódó osztálytárs, a gazdag szomszéd, szülői bosszúságok, problémák az iskolában, hit, szeretet, türelem, s még számos kérdés, ami egy gyermeket foglalkoztat. Eközben Isten sem marad ki a képből, aki szeret játszani, szereti a szivárványt, az állatokat, meg az indiánokat is. A megfogalmazás érzékeny, elegáns, humorral átítatott. Akár Damó István grafikái, melyek a versekkel együtt igazi beszélgetőtársakká válhatnak az olvasó kezében.

* * *

Miklya Luzsányi Mónika:

TITKOSKÖNYV

Vajon mi lehet a legfontosabb kérdés egy olyan családban, ahol három tizenéves éli hétköznapjait? A válasz természetes: a SZERELEM.

A szerelemről szól tehát ez a felvilágosító-, és szépirodalmat ötvöző kisregény, a szerelem szépségeiről és veszélyeiről, s mindazokról a fontos dolgokról, melyek e témában a tizenéveseket érdeklik. S mindezt drámaian

sűrített, érdekesítő írói nyelven, mely életközelpbe hozza a fiatalok problémáit. Az író jó modelleket, megoldási lehetőségeket nyújt a fiataloknak a mai világban lépten-nyomon jelentkező csapdahelyzetek megoldásához.

* * *

Cs. Szabó Sándor:

TÁBORI SZENTFAZÉK

Az ifjúsági kisregény egy keresztyén gyermektáborba invitál bennünket, amit ifisek vezetnek. Ez már önmagában is elég probléma, játék és humor forrása, s a szerző igyekszik is élni a helyzet adta lehetőséggel: aki kezébe veszi, nehezen tudja letenni a könyvet. Mert a sok kacagás mellett könnyen magára ismer ebben a csetlő-botló, eleven világban. Ahol nem a megtértek számával lehet mérni az Úr jelenlétét – bár ebben sincs hiány –, hanem a békesség/megbékélés, öröm mértéke szerint.

* * *

Széchev Rita:

CITROMSÁRGA PIROSPONTOK

Hogyan lehet túlélni, ha valakit igazságtalanul értékelnek egy zongoraversenyen; hogy lehet egy verekedős kisfiúból igazi testőr; vagy miért pirospona a pirospona, akkor is, ha valaki sárgára festi? Megannyi izgalmas gyerekprobléma, élvezetes gyereknyelven előadva. Mesélő a tizenkét éves Anna, mintha az ő naplófüzetébe lapoznánk bele, amikor a könyvecskét kinyitjuk. S aki értő szívvel olvassa e kis történeteket, rájön, hogy az igazi értékek nem a szemünkkel keresendők. 7–12 éveseknek ajánlott.

* * *

Miklya Zsolt:

EZÜSTSZÍN FONÁL

Miklya Zsolt az emberi lét csodáját a gyerekek elementáris örömeivel éli, és adja tovább gyermekverseiben. A Kertek ciklusban a teremtett vi-

lág ünnepét, a Dúdolóban a játék derűjét, és az emberi, családi kapcsolatok melegét, míg a Pásztorének ciklusban Isten szeretetét énekli meg. Kállai Nagy Krisztina grafikai tesztek képileg is kedvessé a kötetet.

* * *

Széchezy Rita:

AZ AJÁNDÉK

Mami szerint van jutalom, és van ajándék. A jutalom az, amihez jó-nak kell lenni, pl. elrakni a játékokat. Az ajándék pedig az, amit a rossz-szalkodós gyerekek is kaphatnak. Mint például Isten szeretete. Akkor derül ki mindez, amikor a négyéves Annika elmeséli, mit kapott ajándékba a születésnapjára. Az író nő igazi gyereknyelven mondja el, amit egy kisgyerek gondol, tapasztal az ajándékozás kapcsán. Színes illusztrációi pedig még inkább szívünkbe lopják ezt a bájos gyermekvilágot.

* * *

Miklya Luzsányi Mónika:

CSILI

Az író nő gyerekek és felnőttek által egyaránt kedvelt, első ifjúsági regényét megújult formában, érettebb szöveggel, mégis a régi tartalom-mal veheti kézbe az olvasó. Csili – aki igazából Csilla – egy mai magyar városban éli hétköznapjait. Megtörténik vele sok minden, ami ma egy gyerekkel megtörténhet. Hogyan érti és éli meg a Biblia igéit élete kis és nagy eseményei között? Amikor rossz jegyet kap, s a barátai cserbenhagyják. Mikor meghal a nagymama, s úgy érzi, fejére szakad a világ. S hogyan tapasztalja meg Jézus szeretetét, a legnagyobb szeretetét?

* * *

Miklya Zsolt:

PÁSZTORISKOLA

A “Pásztoriskolában” a bibliai pásztor és nyája kép elevenedik meg egy tizenkét éves pásztorfiú, Ésua történetén keresztül. Az események

Jézus korába visznek minket, abba az időbe, amikor az Úr kiküldi tanítványait, hogy gyógyítsanak, és hirdessék Isten országa örömhírét. A történet pásztor alakjai és rabbija az ószövetségi zsidóság tipikus képviselői, akik Jézussal, illetve Jézus evangéliumával találkozva a maguk szintjén mind döntésre kényszerülnek. Így ez a “pásztoriskola” – nemcsak Észa – valamennyi pásztor számára valódi iskolává válik, ahogyan iskolává válhat az olvasó számára is.

* * *

Miklya Zsolt:

MARCI KANDÚR HAZATÉR

Verses mesedráma, mely kilenc részen keresztül mutatja be a telhetetlen gyomrú macskaúrfi és a daloskedvű kismadár sorsszerű találkozását és vándorlását. Marci Kandúr ugyanis ígérete szerint megkegyelmez az ebédre szánt Csicsórkének, ha falujukban valahol igaz szeretetet találnak. De vajon találnak-e? Olvasás közben bepillantathatunk velük együtt a csorbakúti családok életébe, csorbán-szerető világába, majd visszakísérhetjük a tékozló kandúrt otthonába. Mindezt Vizi János színes krétarajzai teszik szemmel is élvezhetővé.

* * *

Szőczi János:

ZAVARBAN A BARI BT.

Elbocsátották az öreg pásztor, aki még igazán értett a juhokhoz. Így aztán a biztonsági őrkéből, állatorvosból, táplálkozás-szakértőből, idomárból, informatikusból, alpinistákból álló személyzet minden erőfeszítése ellenére veszteséges lesz a birkatenyésztési ágazat. Négy történet szól arról, hogy Isten, aki olyan, mint a pásztor, fazekas, Nap vagy a szikla, mit jelent a mai kor embere, gyermeke számára. A humoros, életteli történeteket hittanórán, gyermek-istentiszteleten, családi körben egyaránt szívesen hallgatják a gyerekek.

Baker Ágnes – Szóczi János:
SAS, DE KIRÁLY!

A hogyishívják-füzetek második részében három példázatos történetet olvashatunk gondoskodásról, vezetésről, helyes útirányról. Először Pekari, a dél-amerikai janoama indián vezet biztonságos helyre két fehér bőrű idegent, akik repülőgéppükkel kényszerleszállást hajtottak végre az őserdő felett. Majd Riki és Kiki, a két fiatal vadkos figyelni álmélkodva a Nagy Kanyon sziklái fölött köröző sas légbemutatóját, s azt, ahogy fiókájával foglalkozik. Végül tanúi lehetünk annak, ahogy az Apolló 13 űrhajó üzemanyagtartálya felrobban, s az űrhajó legénysége a Nap segítségével visszatér a Földre.

SZÍNEZŐK, MUNKÁLTATÓ ÉS BARKÁCS ANYAGOK

Miklya Zsolt – Damó István
RUTH KALÁSZAI Cerka füzetek 1.

Új sorozatot indítunk útnak, Cerka füzetek címmel. Füzetenként egy-egy bibliai történet képeivel találkozhat a kis olvasó, ám a szépen megrajzolt képek hiányosnak tűnnek: tele vannak fehér foltokkal. De se baj, jön Cicerka, a kíváncsi természetű cica, aki megmutatja, hogy cerkával kell satírozni a foltokat, s mindig előbújik valami érdekes kép vagy szöveg. A gyerekeket ez nagyon izgatja, hiszen szeretik a rejtvényt-szerű játékokat. Felfedezés közben pedig közelebb kerülnek magához a történethez is. A cerka füzet akár gyermekfoglalkozáson, akár a gyerekszobában is elővehető, hiszen legalább annyira egy mini munkafüzet, mint játék. A sorozat első darabja Ruth történetét dolgozza fel. 2008 karácsonyára tervezzük a második részt, a karácsonyi történettel.

* * *

Miklya Zsolt – Damó István:
ÁLLATNYOMOK A BIBLIÁBAN 1.-2.-3.
– nyomkereső és színező füzet –

És ott a sok állat is – olvashatjuk a Jónás könyve végén. Sorozatunkban olyan igéket, történeteket gyűjtöttünk össze a Bibliából, melyekben

az óvodás, kisiskolás gyermek elindulhat egy-egy állat nyomában. Persze nemcsak lábnyomokat figyelhet meg, hanem egyéb életnyomokat is, mint pl. egy fecskéfészék, mormotatelep, öszvérhát vagy rókavár.

* * *

Kádár Ferenc – Ferencz Gabriella:

A SZIVÁRVÁNY ALATT Bibliai kifestő

A kegyelem ősképével, a szivárvánnyal kezdődik ez a kifestő füzet, s Jézus Pál apostolhoz intézett szavaival zárul: "Elég néked a kegyelem." Kádár Ferenc versei ismerős bibliai alakokat idéznek a gyerekek elé, a bárkaépítő Noétól kezdve, a vándorló Jákobon, a menekülő Jónáson és a tagadó Péteren keresztül az örvendező tanítványokig. A tíz bibliai portré Ferencz Gabriella kedves rajzai által elevenedik meg, hogy a gyerekeknek kedvük kerekedjen – a színezésen túl – beállni a szivárvány alá.

* * *

ARC-JÁTÉK lapozgatófüzet

Rajzolta: Ferencz Gabi

„Az örvendező szív megszépíti az arcot, a bánatos szív pedig összetöri a lelket” – olvashatjuk a Példabeszédek könyvében (15,13), hiszen már a Biblia korában is tudták, hogy az arc a lélek tükre. Lapozgatónkban egy kisfiú nyolcféle szem- és szemöldökállása illeszthető össze nyolcféle szájállásával, ami 64 arcot eredményez, ha valakinek van türelme mindet kipróbálni. Ami biztos: a gyerekek jót fognak mulatni a szigorú – bamba – kíváncsi – komor – csodálkozó – vidám és így tovább arconkon. A hitoktató pedig egy motíváló eszközt kap a kezébe, ha van kedve és ötlete játszani.

JÓZSEF RUHÁI

Kivágós, öltöztetős makett ovisoknak és kisiskolásoknak

Rajzolta: Votin Dóra

József életének sorsfordulóit a Bibliában ruhaváltásai is jelzik, ezt a lehetőséget használja ki öltöztetős makettünk. Így a pásztorélettől Egyiptom felügyelőjéig emelkedő Józsefet nyolcféleképpen lehet átöltöztetni, illetve vetkőztetni. A makett két változatban készült: az egyik színes, itt a gyerekek dolga csak a kivágás és öltöztetés; a másik viszont színezhető. A hitoktató számára jó motivációs, indukciós és/vagy munkáltató lehetőséget kínál a makett, lehetőséget adva a sorozatszerű felhasználásra is.

* * *

HÉT PÉLDÁZAT ISTEN ORSZÁGÁRÓL

Rajzolta: Ferencz Gabriella

Színezős, kivágós, mozgató, rajzolós, kis könyvvé összeállítható makettsorozat a Máté evangéliumában található példázatok alapján (Magvető, Búza és konkoly, Mustármag, Kovász, Szántó föld, Igazgyöngy, Háló). A sorozat abban segít, hogy a hét példázat egy kis könyvként is egymáshoz kapcsolódjék a gyerekek számára, szemlélhetővé, sőt mozgathatóvá téve a tanító képeket.

* * *

HAT KIRÁLY

Rajzolta: Votin Dóra

Melkisédek, Dávid, Salamon, Ezékiás, Jósiás, Jézus. Az Ószövetség kiemelkedő királyainak sora Jézusig vezet. Kivágós, hajtogatós, behajtható és kinyitható makettsorozat a hat király jelképeivel, s egy-egy rájuk vonatkozó igével, különböző színárnyalatú lapokon.

Licsauerné Gyenge Katalin

Hittankönyv **a szórványban élők számára**

Előadásom első részében bemutatom Isó Dorottya sorozatszerkesztésében, 2003-ban kiadott Magassy Katalin-Magassy Sándor: Keresztfa titka tündököl című olvasókönyvét; második részében a hozzá tartozó munkafüzeteket; harmadik részében a 2007-ben megjelent Tubán József: Krisztus népe Isten nagy csodája című olvasókönyvet és a hozzá tartozó munkafüzetet, végül kiemelek néhány érdekes, a gyakorlatban jól használható feladattípust.

Magassy Katalin- Magassy Sándor:

Keresztfa titka tündököl című bibliai olvasókönyv

Az öt egységre osztott könyv (I. Isten ajándékai, II. Isten útjai, III. Isten népe, IV. Isten szabadítása, V. Isten országa), 6-12 éves gyermekek számára készült. Elsősorban kis gyülekezetek, a szórványkörülmények között élő gyermekek, szülők és hitoktatók munkáját kívánja segíteni. Alapeleme a bibliai történet, amelyhez bibliai ige és ének tartozik. Megtalálható benne a nagy ünnepek alapját megadó bibliai anyag, amely minden évben új ismeretanyaggal bővül. A megtanulandó bibliai történetek mondanivalóját, értelmét kérdés-felelet formájában mélyíti el. Luther Kis kátéjának szövege részekre bontva, a tanítási anyaghoz kapcsolódva jelenik meg. A könyv minden egységét egy grafika kíséri, amely a bibliai történet egy-egy fontos mondanivalóját ábrázolja. Ezek felhasználhatóak a feldolgozás során és ismétlésre is. Kiszínezésükkel pedig a gyermekek maguk tehetik szebbé olvasókönyvüket. A könyv végén színes gyermekrajzok találhatóak, melyek a gondolatébresztést szolgálják. A borító szívérványszínű háttere a munkafüzetek borítóinak színeit mutatja. Hittancsoportjainkat sokszor különböző korosztályú gyermekek alkotják. Számukra a hitoktató kiválaszthatja valamelyik részt, s így minden gyermek ugyanazt az anyagot tanulja, vagy lehető-

ség van arra is, hogy csoportbontás alapján, egy időben a korosztályuknak megfelelő tananyagot vegyék, sajátítsák el a tanulók.

Munkafüzetek:

Az 1. munkafüzetben minden feladat, a 2-5. munkafüzetben pedig a speciális feladatok jelzéssel vannak ellátva: Pl.: óra: Több időt igénylő feladat. Kevésbé ajánlott önálló munkára. könyv: megoldásához Biblia használata szükséges.

olló: kézműves feladat.

A sokféle feladat lehetőséget nyújt arra, hogy felállítsunk egy, a tanulók életkorát, képességeit figyelembe vevő munkarendet, teret enged a játékos munkáltatásnak és nem utolsó sorban, fenntartja a megfelelő motivációt is. Mindez azt a célt szolgálja, hogy a gyermekek a történeteket elsajátítsák és egyes fogalmakat megértsenek.

Az 1. munkafüzetben a feladatmegoldások során a gyermek választhat a rajz és az írás között. Itt az énekek kottával találhatóak.

A 2-3. részben megjelennek a Bibliához kapcsolódó feladatok: az igék különböző formában történő kiegészítése, első lépésként a Bibliában való tájékozódás felé. Különösen fontos ezeknél a feladatoknál a hitoktató segítségé. Sor kerül a térkép elemi használatára is azáltal,

hogy a részletesen megrajzolt térképen pl. meg kell erősíteni a pusztai vándorlás útvonalát vagy jelölni kell, hol élt Mária és József.

A 4. részben az újak mellett, a már megismert feladattípusok ismétlődnek, egyre nagyobb hangsúllyal építve a gyermek korábbi ismeretanyagára, képzeletére, véleményalkotására. Itt már a mellékletben található térképen kell dolgozniuk a gyermekeknek, olyan formában, hogy kiegészítik a bibliai helységneveket, és mellé rajzolják a történet egy-egy ismertető jegyét.

Az 5. részben minden anyaghoz hat feladat készült. A tanulók ekkor már sok feladattípust ismernek, ezért a hitoktató bátran válogathat a legkönnyebb és a legnehezebb feladatok közül. Teret enged az önálló munkáltatásnak, ezáltal megmutatja, hogy a tanulók mennyire értették meg az elsajátítandó anyagot. Kiváló lehetőség adódik a differenciált munkára is. A mellékletben vaktérképek találhatóak, melyeken a gyermeknek magának kell megkeresni és jelölni a helységet. Az egyházi ünnepre való felkészülés segítése céljából egy karácsonyi műsor forgatókönyvét is tartalmazza. Élményt jelent a hittanosoknak a munkafüzetben található „Isten országa” című memóriajáték. A kézműves tevé-

kenység mellett, a játék során, szinte észrevétlenül tanulják meg a bibliai igeverseket. Néhány feladat már önálló bibliahasználatot igényel.

A munkafüzetekhez tartozik két kiegészítő játék:

1. Igés napocska: a sablonnal kivágott napra kerülnek a napsugarak, ráírva a bibliai ige. Milton kapocccsal rögzíthetjük. Használható: jutalmazásra.

2. Kvartett játék: kivágható kártyacsomag, mely 36 lapot tartalmaz. Minden lapon egy-egy olvasókönyvi olvasmány ábrája. A lapok négyes csoportokat alkotnak. Kiszínezhető. A játék célja minél több négyes csoport összegyűjtése.

Használható: összetartozó fogalmak rögzítésére.

Tubán József: Krisztus népének élete című olvasókönyv

Ez a 2007-ben megjelent könyv első, a tervezett három részes egészéből, amelynek címe Krisztus népe Isten nagy csodája. Egyháziismereti anyaga megismerteti a gyermekeket az istentisztelettel, betekintést nyújt a gyülekezet életébe. Bevezeti őket a Biblia keletkezésének titkába, gyakoroltatja az énekeskönyv használatát, megmutatja az egyházban használt jelképeket, feltárja azok jelentéstartalmát. Fontos eleme, hogy a keresztyénségen belül bemutatja az egyes egyházak jellemzőit. Ugyanakkor felhívja a figyelmet a szekták hitet és lelket veszélyeztető és romboló jellegére. A könyv célja az ismeretanyag közvetítésén túl a helyes szemléletmód, értékrend kialakítása. A mások tisztelete mellett hangsúlyt fektet evangélikus értékeink megőrzésére. Hiszen tudjuk, ezek letéteményesei éppen gyermekeink lesznek. Felépítése hasonló a Keresztfá titka tündököl c. olvasókönyvhöz. A leckék után kérdések segítik a lényegkiemelést és a könnyebb megértést. A „tudod-e?” részek érdekes, a témához kapcsolódó, új ismereteket adnak. Bár az anyag terjedelmét tekintve óriási lehetne, jól megvalósult a szerző azon törekvése, hogy a gyermekek számára érthető, egyszerű nyelvezettel, alapvető ismereteket, változatos módon közvetítsen.

6. munkafüzet: Krisztus népének élete

A korábbi munkafüzetek irányvonalát követte a 6. munkafüzet is. Így elsődleges célként jelent meg, hogy a munkafüzetnek, a könyv anyagának feldolgozását kell segítenie, a korcsoportnak megfelelő, sokféle, munkáltatásra alkalmas feladattal. A hittan sajtósága volt a szükségsszerűvé teszi, hogy minden órán többféle feladattípus kerüljön megoldásra. A motiváció fenntartása záloga lehet sikeres tanításunknak. Mivel

a legtöbb gyermek ebben a korban már gyakorlatot szerzett bizonyos rutinszerű feladatok megoldásában, kívánatos volt, hogy a megjelenő feladatok új formát öltsenek. Építve a gyermekek logikai gondolkodására és azon igényére, hogy szívesen fejtenek rejtvényt, több olyan feladat is van benne, ami a figyelmet, a megfigyelőképességet teszi próbára.

Érdekes megfigyelnünk, hogy egy-egy feladattípus hányféleképpen jelenik meg:

pl. az azonosság keresése: 10. o. 2. feladat: azonos jelű szótagok megfelelő sorrendbe rakása (a szótagok téglalapban, jellel); 23. o. 2. feladat: azonos jelű hangjegyek összeolvasása (téma: énekeskönyv); 26. o. 4. feladat: egyforma halak kiszínezése, oszloponkénti összeolvasása (téma: egyházi jelképek); 40. o. 1. feladat: azonos hosszúságú szakaszok betűinek összeolvasása (téma: kiségyházak); 54. o. 2. feladat: azonos szirmú virágok betűinek összeolvasása, kiegészítés (téma: iszlám).

Különböző feladatok ismertetése:

Hogyan tudjuk a számokat felhasználni a rögzítés segítésére?

Megfigyelhetjük a következő feladatokban:

3. Munkafüzet (mf.): 11. o. 1. feladat: Kösd össze a számokat! Az ábrán található betűket pirossal erősítsd meg! Megoldás: Babel tornya

4. mf.: 45. o. 7. feladat: Tedd a számok növekvő sorrendjébe a szavakat! Megoldás: Jn. 14,1.

5. mf.: 68. o. 4. feladat: Fejtsd meg a rejtvényt! Írd be az utolsó sorba a számoknak megfelelő betűket, majd olvasd össze! Megoldás: Egyedül Jézus az Úr az egyházban.

6. mf.: 22. o. 3. feladat: Írd be a négyzetekbe a sorszám által meghatározott számokat! A kapott évszámok alá pedig a hozzájuk tartozó neveket! Megoldás: 1590, 1541, 1975.

További példák: 4. mf.: 49. o. 6.; 47. o. 6.; 5. mf.: 32. o. 4.; 18. o. 3.; 6. mf.: 23. o. 3.; 24. o. 1.; 32. o. 3.; 39. o. 3.

Milyen formában tudjuk használni a betűhálót?

Megláthatjuk az alábbi feladatok példáján:

3. mf.: 49. o. 5. feladat: Megadott szavak keresése a betűhálóban. A megmaradt betűkből egy helységnév olvasható.

4. mf.: 37. o. 5. feladat: A csillagtól indulva, a betűket lóugrásban összeolvasva egy szót kapsz megfejtésül.

5. mf.: 15. o. 6. feladat: Egy bibliai idézet szavai rejtőznek vízszintesen, függőlegesen és átlósan a betűhálóban. Keresd meg őket és állítsd össze a mondatot!

6. mf.: 56. o. 2. feladat: Hogyan szabadulhat meg az ember a szenvedéstől? A vallás felé mutató betűket olvasd össze! További példa: 6. mf.: 12. o. 2. A tanulók számára a színezés (aminek fontos funkciója van a részképességek fejlesztésében) általában az 1. o. végére unalmassá válik. Milyen feladatokkal változtathatunk ezen?

A következők jól szemléltetik ezt:

3. mf.: 9. o. 3. feladat: Színezd ki a jeleknek megfelelően, és adj címet a képnek!

5. mf.: 84. o. 4. feladat: A pénzes zacskó pontozott idomainak beszínezésével megtudod, hányadik parancsolat témakörébe tartozik Anániás és Szafira bűne. Írd le magát a parancsolatot is!

6. mf.: 6. o. 6. feladat: Színezd az oltárterítőt a jelentésnek megfelelően!

További példa: 5. mf.: 33. o. 6.; 6. mf.: 28. o. 4.

Évek óta jó tapasztalataink vannak a tankönyvsorozat használatával kapcsolatban, sokszor a munkafüzetekben található feladatokat a gyermekek előre dolgozva megoldják, tehát szeretik azokat. A könyveket tartós használatra is be lehet szerezni, vannak olyan iskolák, amelyek ezt teszik, így csak a munkafüzeteket kell a gyermekeknek megvenniük. Isten áldása legyen a könyvsorozat íróin, szerkesztőjén, és legfőképpen azok használóin, a gyermekeken, valamint az oktatókon, hogy hitükben megerősödött, hitvalló tagjai legyenek gyülekezeteinknek, egész egyházunknak.

Bence Imre esperes, lelkész Budavár

Imádkozz okosan!

azaz – egy társasjáték a gyülekezetépítésről

Bence Imre esperes, lelkész Budavár

Imádkozz okosan! azaz egy társasjáték a gyülekezetépítésről.

Ki nem volt még szomorú, amikor üres templompadokat látott az istentisztelet alatt? Ki nem volt még szomorú azért, hogy nem tudott másokat megnyerni, s elhívni a gyülekezeti közösségbe? S vajon gondolunk-e arra, hogy a lelkészen kívül másnak is feladata a gyülekezet építése? A játék abban adhat segítséget, hogy egy-egy gyülekezeti csoport, közösség átélje: minden adottságával szolgálhatja a gyülekezet építését. Figyelem: Ami a játékban könnyen megy, az az életben sok-sok odaszánást igényel! De olykor fordítva van: Isten Lelke megadja azt is, hogy ami a játékban nem sikerült, az az életben működni fog! Isten építse a gyülekezet közös-

A gyülekezeti tagjainkat kaptuk!	Imádkozz okosan! vagy	Rovid biztonságos helyi találomra a biblikorint	Az egyházzal való kapcsolatot	Többre készülni	Az utcán találkozik a lelkészi	Imádkozz okosan! vagy	Az egyházzal való kapcsolatot	Az osztályteremben a lelkészi	Teljesítendő feladatok
Hegfőgátot egy német ak vizsgálatára ezután adományt küldött gyülekezetnek	Imádkozz okosan!							Az egyházzal való kapcsolatot	Az egyházzal való kapcsolatot
Gyermekedet konfirmációs órára járatod!								Az egyházzal való kapcsolatot	Az egyházzal való kapcsolatot
Jelenkezeltél az énekkari szolgálatra!								Az egyházzal való kapcsolatot	Az egyházzal való kapcsolatot
Bibliadóra készülsz!								Az egyházzal való kapcsolatot	Az egyházzal való kapcsolatot
Bizalom a templom felé!	Hegfőgátot egy német ak vizsgálatára ezután adományt küldött gyülekezetnek	Az utcán találkozik a lelkészi	Az egyházzal való kapcsolatot	Hegfőgátot egy német ak vizsgálatára ezután adományt küldött gyülekezetnek	Hegfőgátot egy német ak vizsgálatára ezután adományt küldött gyülekezetnek	Az egyházzal való kapcsolatot	Az egyházzal való kapcsolatot	Imádkozz okosan! vagy	Indulás

ségét ezzel a társas-játékkal is! A fenti ajánlással adtuk közre azt a társas-játékot, amelyet Imádkozz okosan! címmel láttunk el az első alkalommal. A név rajta maradt, s talán egyre többen ismerik már.

Magamról

Játékos ember vagyok, és valahol olvastam egy Platonnak tulajdonított mondatot. Ez így szólt: „Többet megtudhatsz másokról egy mondat játék, mint egy év beszélgetés alatt.” A játék az életünknek egy olyan ajándéka, amelyben valóban kiteljesedhet az én, és amely által formálódhat a közösség. Ezért a gyülekezeti életben, az ifúság körében és a gyermekek között végzett munkámban is fontos számomra az, hogy a szigorú tanuláson túl a játék és a játékoság is legyen jelen a tanítási folyamatában. Én magam is szívesen játszom, és ugyanakkor szívesen szemlélem a játszó gyermekeket, csodálom fantáziájukat és leleményességüket.

A játékról

A játék ötlete akkor született meg bennem, amikor egy másik, sokak által dédelgetett ötlet elhalt. Többen jöttünk össze évekkkel ezelőtt, hogy egy elektronikus, számítógépen ill. interneten is játszható gyülekezetépítő játék ötletét kidolgozzuk. Az ötlet szenzációs volt, csak éppen mindannyian annyira leterheltek voltunk, hogy a közös munkával nem jutottunk előbbre. Ekkor - nem értvén a számítástechnikához - fogalmazódott meg bennem az, hogy a gyülekezetépítést, mint ami a keresztyén közösségek missziói küldetéséből fakadó kötelessége, egy táblás játék formájában valósítsam meg. Egy olyan ötletet vettem alapul, amelyet elvileg minden gyermek ismerhet. A „Gazdálkodj okosan” játékban mindenkinek arra kellett törekednie, hogy a saját lakását berendezze és a saját ügyeit - jól gazdálkodva - intézze. Ez a játék sok generációnak jelenthetett közös élményt, és az pedig egyértelmű, hogy a játék során fejlődik a stratégia-alakító és a döntési képesség. A játékot 2005. tavaszára készítettem el egy kezdetleges formában, amikor egy kb. 80 fős közösséggel egy gyülekezet számára szervezett hétvégén „teszteltem”. Ebben a formában még egy gyermektáborban (kb. 80 fő), majd egy ifúsági csoportban (16 fő) játszottuk. Mind három alkalommal nagy élményt jelentett a játék, és a résztvevők a kb. két órányi játék után sem érezték magukat fáradtnak.

Ezeken az alkalmakon mint játékvezető vettem részt, és a tapasztalatokat felhasználva alakítottam ki a mostani szabályokat. Időközben fiaim segítségével izléesen kialakított kellékeket készítettünk. Egyelőre manufakturális módszerekkel készül a játék, ezért csak korlátozott példányszámban van forgalomban. A játékot minimum 4 fő játszhatja, de célszerűbb csoportosan játszani. Az ideális létszám 16 fő. De egy leleményes jópofa játékvezetővel akár 80 fő is játszhatja. A feladatok úgy vannak kialakítva, hogy nem csak gyermekek, hanem felnőttek is élvezhetik. A játékvezető a résztvevők tudásszintjéhez igazíthatja a feladatokat. A játékot az evangélikus egyházközségek életét ismerve állítottam össze, de véleményem szerint a felekezeti különbözőségek nem jelentnek akadályt a közös játékban.

Miről szól a játék?

A játékban 4 csoport versenyez egymással. Ők úgy alkotnak négy mini egyházközséget, hogy mindegyikükben 4 család van. Minden kis gyülekezetnek van egy temploma, és oda 25 fő jár vasárnaponként templomba. A játék feladatainak teljesítése közben arra kell törekedni, hogy minél többen legyenek a templomban. Az a csapat nyer, amely bizonyos idő elteltével a legtöbb gyülekezeti taggal rendelkezik. A versenyben közrejátszik a véletlen is, hisz a dobókocka „forgása” határozhatja azt meg, hogy ki melyik mezőre lép és milyen feladatot kap. A gyülekezetek feladata nem a pénzgyűjtés, hanem az emberek „megnyerése”, de olykor a gyülekezet pénzügyi helyzete segíthet abban, hogy mások számára vonzóbb legyen a gyülekezet, a templom és a közösségi élet.

Miért játszhatjuk?

Egyrészt azért, mert a játék közben jól szórakozhatunk. Erről sem szabad megfeledkezni. A keresztyén közösségek jókedvű, derús közösségek! Mégis sokszor inkább valami mogorvaság, fénytelenység és komorság ül a keresztyén közösségek arcán. A játék derűsre tesz. A játékban mindig a gondtalanságot élhetjük át, mert amikor játszunk, akkor semmi sem megy élesben. Az élet gondjai, a feladatok, a tenni-valók, és a harcok, a veszteségek és a hiányok ilyenkor eltörpülnek. S aki az életében sok hiányt szenved, vagy többször érzi magát vesztesnek, az a játékban lehet nyerő, sikeres. Ezért nem szabad - vérrre menő

- versenyt generálni. A játékvezető nagyon jó hangulatot tud teremteni a játék közben. A hagyományos táblajátékok egyfajta reneszánszukat élik, mégis azt tapasztalom, hogy nagyon sok családban nincs igény a társasozásra, a közös játéokra. Ezért a gyülekezeti közösségek ebben a igényébredésben is missziót végezhetnek. Az elektronika terjedésével az elmagányosító játékok tömege zúdult a fiatalokra és a gyermekekre, s ez gyakran a kifejező készségüket, kommunikációjukat is erősen visszaveti. (A magatartászavarokról nem is beszélve!) Ez a játék tehát a monitor elől elszakított nemzedékek „regenerálódásában” is segítséget nyújthat. A játék közben sok mindenre fény derülhet. Pl. a résztvevők lelkiségét, lelkületét is megismerhetjük a játék közben. Tanulságos volt, hogy egy – a hittanórákon általában - szótlán, csendesen visszahúzódó gyermek mennyi ígét tudott idézni játék közben. A hittanórákon alig lehetett belőle valamit kihúzni. Itt azonban ő - mentette meg - a csapatát.

Alkalom van a játék során különféle képességek tesztelésére, hisz a játékban lehet, sőt kell énekelni, vagy beszélni, rövid imádságot írni... Az is kiderülhet, hogy a gyülekezeti tagok között sokan vannak olyanok, akik a gyülekezet életének alapjaival sincsenek tisztában. Pl. nem tudják, hogy miből él az egyház, vagy a gyülekezetük területén milyen kis közösségek, csoportok, bibliakörök vagy szolgáló közösségek működnek. A játék fő célja azonban az, hogy a résztvevők ráeszméljenek: a gyülekezet életének elsődleges feladata, küldetése a misszió. Nem lehetünk sohasem megelégedve azzal, hogy mi járunk templomba, és részt veszünk a gyülekezet életében. Ha a környezetünkben, az ismerősi körünkben, az osztályunkban, vagy a házunkban vannak még olyanok, akik nem tartoznak a gyülekezethez, igenis felelősek vagyunk azért, hogy megszólítsuk őket, hívogassuk őket. S a gyülekezet nyitottságát is segítheti a játék. Sokszor tapasztaljuk, hogy kialakult körök, csoportok jól érzik magukat egymással a gyülekezeten belül, de új tagokat nehezen integrálnak. Az lenne a jó, ha minden játékban résztvevő ráébredne arra, hogy nyitottá, másokat megszólítóvá, és másoknak Isten dolgairól beszélővé kell lennie a keresztyéneknek, a közösségeknek. A játék elsődleges célja tehát az, hogy felismerjük, az életünk sok-sok hétköznapi szituációjában lehet a gyülekezet épülésére gondolni. Ezzel az a célt szolgálja, hogy mindenki aki belemelegszik a játékba, többé ne úgy gondoljon az egyházra, gyülekezetre, mint egy - a vasárnapi istentisztelettel, misével - kipipálható szabadidő-tevékenységre, hanem úgy, mint

amiben neki is van feladata, s olyan sokrétű szolgálat teheti teljessé a gyülekezet életét, amelyben mindenkinek lehet szerepe.

Játsszunk!

A hitoktatásban a játék fontosságát senki sem vonja kétségbe. Azonban elsődlegesen a szerepjátékokra gondolunk, azokra a játékokra, amelyekben a gyermekek azonosulnak egy-egy bibliai szereplővel és átéli annak érzéseit és megpróbálják a gondolatait kitalálni. Ezeknek a személyiségformáló játékoknak is nagy szerepe van a hitoktatásban és az egyéb gyermekmunkában. Én magam például a konfirmációs oktatás végén használom már évek óta azt a módszert, hogy az úgynevezett konfirmációs vizsga számonkérése helyett egy, a tanítást is magába foglaló színdarabban mutatjuk be a gyermekekkel a tanultakat.

Az Imádkozz okosan! játék más jellegű. Igaz itt is átélhetik azt a résztvevők, hogy ők is misszionáriusok, és tehetnek valamit a gyülekezetért, de ebben nem szerepet kell játszaniuk, hanem mintegy modellezik a gyülekezeti életet. Ezek a modellezések hallatlanul fontosak. Ahogy korábban is írtam, a modellezés felszabadít, mert még nincs végzetes következménye a rontásnak (nem fog összedűlni, vagy kiürülni a templom, ha rosszul oldják meg a feladatokat). S mégis átéli, hogy lehet olyan az életünk, ami miatt eltávolodnak néhányan a közösségből, s lehet olyan, amelyekkel másokat megnyerhetnek. Ezért egy jó játékvezető okosan vezetheti a játékosokat, a hittanos csoport tagjait vagy az ifjúsági közösség résztvevőit, vagy éppen egy felnőtt csoportot arra, hogy az Isten ügyéről felelősen gondolkozzanak, és ügyéért felelősen tegyenek. Isten országának építése, épülése az elkötelezett hitben, az Istenhez és az egyház közösségében a Krisztushoz ragaszkodó keresztyének, tanítványok által mehet végbe. Ehhez segítséget nyújthat ez a játék, és több játékos hittanóra, közösségi alkalom is.

Isó Dorottya

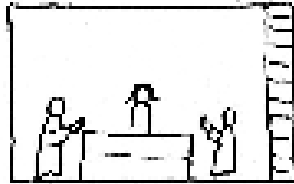
Beszédes rajzok a Bibliához

Minden tanítási-tanulási folyamatnak alapvető kérdése, hogy a folyamat során átadott ismeret mennyire marad meg az emlékezetben, illetve milyen mértékben válik a tanuló sajátjává, mely beépül személyiségébe, meghatározóvá válik életfelfogása, magatartása, tettei tekintetében. Éppen ezért fontos annak a vizsgálata, hogy a tanítási-tanulási folyamat különböző formái, módszerei, illetve az információszerzés különböző lehetőségei milyen mértékben járulnak hozzá a tanulás hatékonyságához, eredményességéhez. Felmérések arra mutattak rá, hogy amit magunk elolvasunk, annak 10%-a marad meg az emlékezetben; amit hallunk, arra 20%-ban, amit látunk, arra 30%-ban emlékezünk vissza. Ha viszont több érzékszerv kapcsolódik be a tanulásba, akkor az eredmény sokkal jobb lesz. A szem és a fül együttes használata 50%-os eredményességet jelent; ha mindehhez még az elmondás is társul, akkor az emlékezetben való megmaradásra 70% esély van. S ha még a cselekvést, a mozgást is be tudjuk kapcsolni a tanulási folyamatba, akkor a tananyag 90%-ban megmarad a tanulók emlékezetében. Ha ezeket az ismereteket összevetjük hitoktatási gyakorlatunkkal, akkor egyrészt azt mondhatjuk el, hogy még ma is túlságosan csak a „fültre”, azaz a hallásra alapozzuk tanításunkat; másrészt elmondhatjuk, hogy legtöbben törekszünk a különböző szemléltető anyagok, és eszközök használatára - vizuális eszközök, játékok, munkafüzetek, történet eljátszása.... -, s ily módon a tanítás eredményesebbé tételére. Manapság már számtalan segítséget is kap a hitoktató, nem magának kell kitalálnia és elkészítenie szemléltető eszközeit, elég csak az interneten utánanézni, és sok-sok lehetőség közül válogathat. Nem volt ez így a 60-as, 70-es években, amikor minden hitoktató örült, ha valahonnan, általában külföldről, segédanyagot, ötleteket, használható szemléltető anyagokat kapott, melyeket alkalmazhatott tanítása során.

A 70-es években került kidolgozásra Németországban az a szemléltető módszer is, amelyet ma ismertetni szeretnék. Úgy vélem, hogy ez a mód-

Hogyan tanítsunk? – módszertani és gyakorlati segédlet a hitre neveléshez

szer - nem csupán azért, mert olcsó, bár ez sem elhanyagolható szempont -, hanem elsősorban a mély tartalmi összefüggéseket, lelk eseményeket vizuálisan kifejezni képes tulajdonsága miatt, ma is értékes, remek segítség a hitoktatásban, a rajzok megragadnak a gyermekek emlékezetében, s így a bibliai történetek mondanivalói is megmaradnak bennük. Módszerüket „Sprechzeichnungen zur Bibel” néven nevezik, mely utal arra, hogy rajzaik, ábráik nem pusztán illusztrációk, vagyis egy meghatározott tárgy külső formájának visszaadását célzó rajzok, hanem szimbólumok, jelek, amelyek a tárgyak legjellegzetesebb vonását ragadják meg, amiből mindenki ráismer az adott tárgyra, s a rajzok ily módon fejeznek ki belső összefüggéseket. (pl. a ház, mint a védettség, elrejtettség szimbóluma).

Ezt az alapkoncepciót próbáltam kifejezni a módszer magyar nevével is, melyet, jobb híján, így sikerült megfogalmaznom: **beszédes rajzok a Bibliához**.

„Nem ismerek még egy olyan módszert, mely ilyen harmonikusan fejezi ki az elmondott történetet, ami ilyen könnyen tanítható, nem követel semmi nagy ráfordítást, és ilyen sokoldalúan használható.” - fogalmaz a módszert bemutató könyv előszavában a lelkész-szerző.

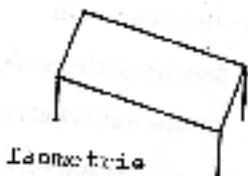
A módszer jellegzetességei

1. Az embert mindig testben ábrázolja, és nem pálcika-emberkével, mert a gyermekek az embert elsősorban így ismerik fel a rajzon. Az Istent viszont soha nem ábrázolja, hanem csak egy felhővel jelképezi. A felhőből kinyúló kéz arra mutat: most az Isten cselekszik.

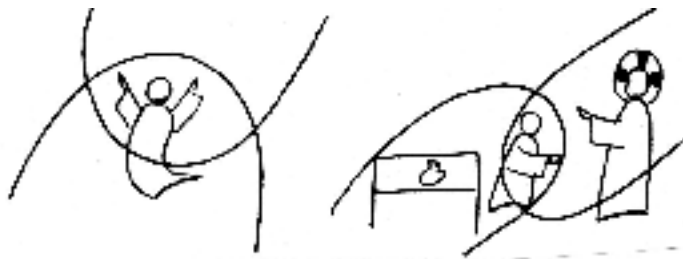
2. A rajzok nem perspektivikus ábrázolásban készülnek, hanem izometrikusan. Ez azt jelenti, hogy minden átlós vonal párhuzamos marad.

3. A kezeket vagy a kéz ujjait aránytalanul nagyra rajzolja, ha ezzel valami fontos mondanivalót tud kifejezni. Pl. az imádkozó ember könyörgését, vagy amikor Jézus tanítványokat hív el. (Ismerős számunkra ez a technika Mathias Grünewald oltárképéről is!)

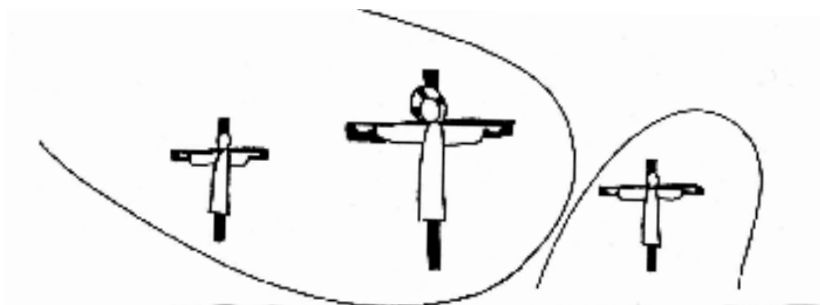
4. Ezeken a képeken megfigyelhetünk még egy jellegzetességet: a görbe vonalat, mely szimbolizálja a földit és a mennyeit, valamint a bűnt, a gonoszt és a tisztát, a tökéletest. A lefelé nyitott vonal az alatta lévő ember földi dolgokhoz kötöttségét fejezi ki; a vonalból kinyúló kéz az Isten, a mennyei utáni vágyódást, könyörgést fejezi ki; a felfelé nyitott vonal pedig az ember Istenhez tartozását hirdeti.

5. Ha a bűnt különösen hangsúlyozni akarja, akkor e görbe vonal mindig „kígyóvá” válik, mint amely a bűn szimbóluma.

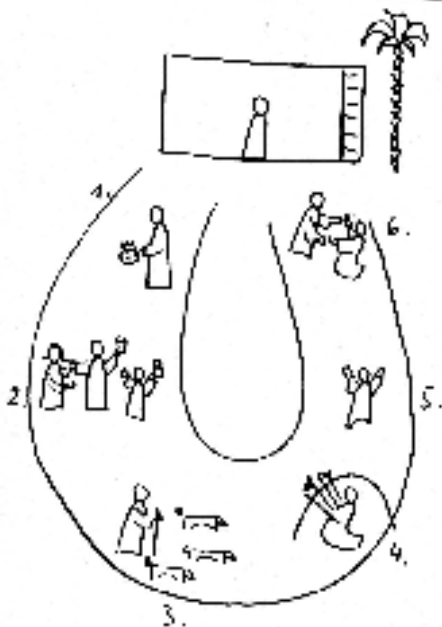
6. Az, hogy egy ember a kép jobb vagy bal oldalán van - természetesen a gyermekeknek jobbra, vagy balra -, szintén szimbolikus jelentést hordoz. Gondoljunk a jobb latorra, aki valóban „jobb” volt, megtért, s a bal latorra, aki még az utolsó órában is csak szidalmazni tudta Jézust! De gondolhatunk Jézus példázatára is: lesz, akiket jobb keze felől állít, és lesz, akiket a bal keze felől.

7. Érvényesül a szimbolikus jelleg a méretkülönbségekben is. Pl. a jelentős ember nagyobb a képen, a jelentéktelen kisebb.

8. Egy bibliai történet több jelenetben való ábrázolásánál jelentősége van annak, hogy a jelenet a kép tetején vagy alján helyezkedik el. Így érzékelteti a rajz a történet szereplőjének „változásait”, mélységeit, illetve magasságait. Legjellegzetesebb példa erre a tékozló fiú példázatának „beszédes rajza”.

Hogyan tanítsunk? – módszertani és gyakorlati segédlet a hitre neveléshez

9. Az egyes jelenetek egyébként a hitoktató szándéka szerint következhetnek egymás után balról-jobbra: például egy gyógyítási történet elmondásakor; következhetnek letről felfelé: például az „Ábrahám hitének próbatétele” történet elmondásakor, vagy, mint ahogyan az előbb láttuk, a példázatok esetében, következhetnek kör alakban is. Azt is mindig a hitoktató dönti el, hogy egy-egy történetet több jeleneten át rajzol le a gyermekeknek, vagy ún. panoráma képet készít, mely egy képen ábrázolja a történet egészét.

Abraham & Verruchung

1. Gene 22, 1-13

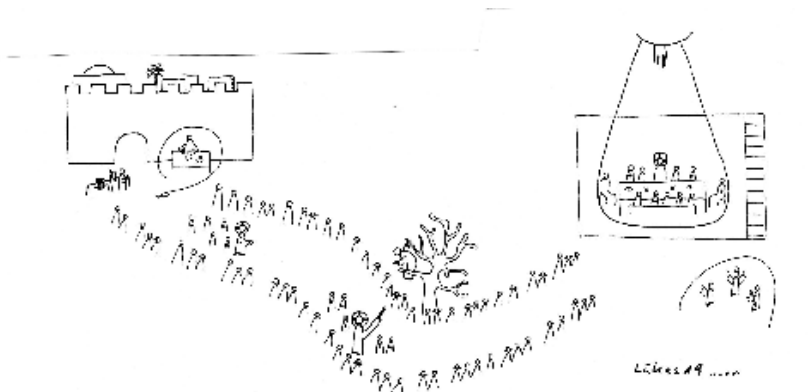
3 22,9-13 Da rief der Engel: "Lass deine Hand nicht an den Knaben und an ihn anlegen!"

2 22,9 ...und gingen die beiden miteinander...

1 22,8 Da stand Abraham auf & morgen früh...

Hogyan jön létre egy „beszédes rajz”?

1. A hitoktatónak mindenek előtt az alapformák rajzolását kell begyakorolni, hogy a tanítás során a rajzolás gördülékenyen menjen. Rajzolni lehet krétás vagy filces táblára, de akár egy tapétadarab hátoldalára is.
2. A tanításra való készülés során először a bibliai történetet igyekszünk a lehető legjobban megérteni.
3. Ezután jelenetekre bontjuk a történetet, és megtervezzük a jelenetek képi formáját.
4. Végiggondoljuk, hogy a módszer jellegzetességei közül melyik alkalmazása szükséges és fontos a történetünkhöz, melyek segítenek legjobban a történet lényegének kifejezésében. Eldöntjük, hogy panoráma képet készítünk, vagy többjelenetes rajzot, s ha e mellett döntünk, kiválasztjuk, milyen sorrendben következzenek az egyes jelenetek.
5. Mielőtt a gyermekek elé állnánk, ha szükséges, gyakoroljuk a történet elmondását, miközben rajzolunk.

Mi a haszna ezeknek a rajzoknak?

1. Vizualitásukkal segítenek a gyermekeknek a történet memorizálásában.
2. Ha a gyermekek a történet elmondása után lerajzolják füzetükbe őket, akkor segítséget jelentenek a foglalkoztatásban és az elmélyítésben.
3. Összefoglaló és ismétlő órák alkalmával nagyszerű segédeszköz.
4. Alapul szolgálhatnak egyéb, gyermekeket foglalkoztató tevékeny-

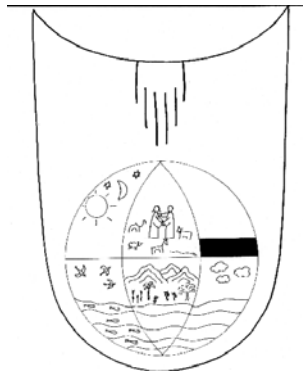
Hogyan tanítsunk? – módszertani és gyakorlati segédlet a hitre neveléshez

ségnek. Pl. A rajzok alapján lehet kollázst készíteni (színes, tépelt papírdarabokkal ragasztjuk le a rajzot); lehet applikációt készíteni (ez az egyes figurák színes papírból való kivágását, majd felragasztását jelenti); lehet flanell-figurákat készíteni...., vagy készülhetnek egyszerűen csak olyan gyermekrajzok, melyek individualizálják, azaz saját fantáziájuk alapján rajzolják meg „beszédesebb rajzainkat”.

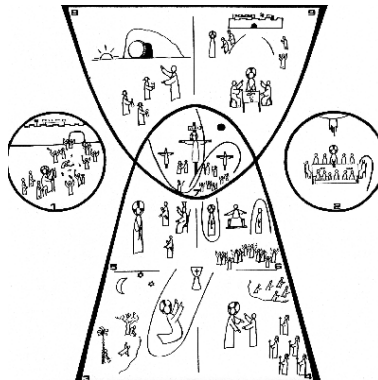
Hogyan ábrázol ez a módszer komplex történeteket, és hogyan tesz a gyermekek számára érthetővé közismert bibliai igéket?

Ennek bemutatására álljon itt néhány példa a könyvből!

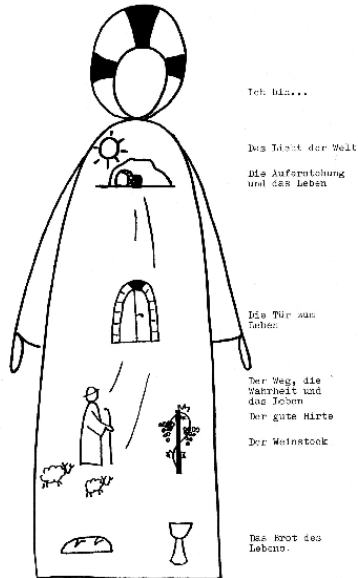
1. A világ teremtése:

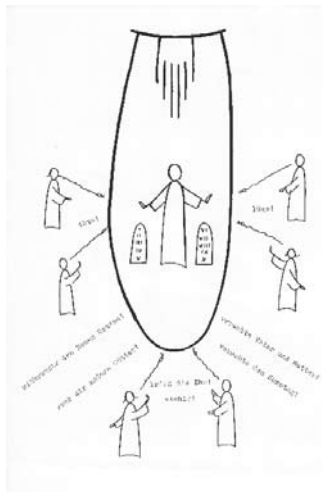
2. Jézus szenvedése:

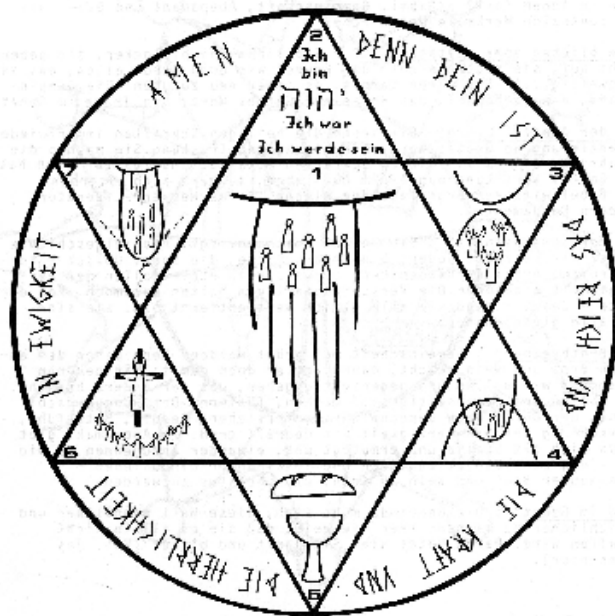
3. „Én vagyok” mondások:

4. Istennek kell inkább engedelmeskednünk, mint az embereknek. (ApCsel 5,29):

5. Miatyánk:

Bízom abban, hogy sikerült hitoktatásban dolgozó társaim érdeklődését felkelteni ez iránt a módszer iránt. Bízom abban is, hogy további munkájuk, tanításuk számára gazdagodást jelenthet a módszer használata, elindítja a fantáziát, hogy újabb és újabb „beszédesebb rajzok” szülessenek, s ezzel mindig egy újabb lépést is teheszünk Urunk missziói parancsának teljesítésében a gyermekek között végzett szolgálatban.

Az evangélikus hitoktatás és gyermekmunka könyvei

1. Keresztfa titka tündököl - bibliai olvasókönyv 5 év hittananyagával, Útmutató című tanári kézikönyvvel, és öt munkafüzetrel (Isten ajándékai, Isten útjai, Isten népe, Isten szabadítása, Isten országa) - sorozatszerkesztő: Isó Dorottya
2. Krisztus népe Isten nagy csodája - egyházismeret evangélikus családok részére - Tubán József; szerkesztő: Isó Dorottya
3. Isten ajándékai - hittankönyv 6-7 éveseknek tanári kézikönyvvel

- Lacknerné Puskás Sára
- 4. Isten cselekszik - hittankönyv 8-9 éveseknek tanári kézikönyvvel - Baranyainé Rohn Erzsébet-Schaller Bernadett-Tillai Zsófia
- 5. Isten közöttünk van - hittankönyv 9-10 éveseknek tanári kézikönyvvel - Koczorné Heinemann Ildikó-Pintér Zsuzsa
- 6. A hit útján - hittankönyv tanári kézikönyvvel - Lacknerné Puskás Sára
- 7. Az Úr az én pásztorom - hittankönyv - Aczélné Bízik Eszter-Kerekgyártóné Filló Mónika
- 8. Krisztus tanúi a változó világban - egyháztörténeti hittankönyv tanári kézikönyvvel - Sárkányné Horváth Erzsébet-Trajtlerne Koppányi Ágnes
- 9. Egyháztörténet - hittankönyv - Jánosi Valéria
- 10. Hazai egyháztörténet - hittankönyv - Sólyom Jenő
- 11. Közelebb a Bibliához - hittankönyv tanári kézikönyvvel - Soly-már Mónika
- 12. Közelebb az Ószövetséghez - hittankönyv tanári kézikönyvvel - Varga Gyöngyi-Zsugyel Adél
- 13. Közelebb az Újszövetséghez - hittankönyv tanári kézikönyvvel - Sólyom Anikó
- 14. Közelebb az úton - hittankönyv tanári kézikönyvvel - Sándor Éva-Sólyom Anikó
- 15. Közelebb Jézus Krisztushoz - hittankönyv tanári kézikönyvvel - Sándor Éva
- 16. Ószövetségi hittankönyv és olvasókönyv - Sólyom Anikó
- 17. Örömhír Jézus Krisztusról - hittankönyv tanári kézikönyvvel - Soly-már Mónika-Sólyom Anikó
- 18. Az evangélium igazsága - hit- és erkölcsstan - Pröhle Károly
- 19. Konfirmációi Káté
- 20. Kézműves napló a teremtés 7 napjáról - Boda Zsuzsa
- 21. Gyermekvár 1-2. - szerkesztő: Boda Zsuzsa
- 22. Tök Tóbiás kalandjai - Füller Tímea
- 23. Hogyan tanítsunk hittant? - Tamminen-Vesa-Pyysiainen

Fogassy Judit, SDSH

A média szerepe és alkalmazása a katekézisben

*„Sokszor és sokféle módon szólt Isten hajdan az atyákhoz,
ezekben a végső napokban Fiában szólt hozzánk,
akit a mindenség örökösévé tett, aki által az időket is teremtette.
Mint dicsőségének kisugárzása és lényegének képmása,
ő tartja fenn hathatós szavával a mindenséget.”*
(Zsid 1,1-3)

Bevezető

Az érzékszervek csodálatos csatornák, melyek által az egyén a külvilág dolgaival szoros kapcsolatot létesíthet. Ezek által (is) kommunikálunk, s ezért nem hiányozhatnak a tanítás-tanulási folyamatból. Kezdetben, de későbbiek során is a látás, a hallás, a szaglás, az ízlelés és tapintás által képződnek a gondolkodás elemei, azaz a gondolat maga. Gyakran nem is fogjuk föl, hogy a teremtő Isten milyen csodálatos képességekkel ajándékozott meg minket! Nem is lehet elképzelni az embert, sem annak életét e képességek nélkül. Mi nevelők, katekéták, ha azt gondoljuk, hogy diákjaink csupán a szóbeli magyarázatainkból tudják azt, amit szeretnénk, hogy elsajátítsanak, akkor nagyot tévedünk. Nem csupán a szavak, hanem képek, érintések vagy hangok által „tudhatunk” a legértékesebb dolgokról, mint pl. a szeretetről, a kedvességről, a hűségről, a szépről Legalábbis a kezdetben ez így van. Majd az élet tapasztalatai bővítik az alapfogalmakat olyan élményekkel, amelyek már nem érzékszerveinken keresztül érkeznek, hanem a szív sajátos nyelvét alkalmazzák. De a kezdő tanuló még hosszú éveken át az érzékszerveire támaszkodik, hogy tudást szerezzen olyan dolgokról, melyekről esetleg mások oly lelkesen mondanak neki.

Régészeti és antropológiai kutatások is megerősítik azt a tényt, hogy az ember egy vizuálisan kommunikáló lény. A barlang festmények, (K.e. kb. 40.000 – 10.000) még mind máig képesek elénk varázsolni a régi világ állatait, tárgyait, életmódját és eseményeit, sajátos módon. Élményüket nem szavakba öntötték, hanem képekben fejezték ki a számukra lényegest, valamint az őket érintő eseményeket, történéseket. E a képek szinte minden korszakot átlépték, s képesek „elmesélni” nekünk, hogy akkor mi volt. A vizuális eszköz hatékonyságáról tanúskodik ez az egyszerű példa, fel lehet fedezni a „kép” sokoldalú feladatát, amely a teljes embert érinti.

I. A képek informálnak, de főleg formálnak bennünket

Minden „kép” és vizuális eszköz több feladatot lát el egyszerre. Induljunk ki a következőből, a kép figyelemfelkeltő: meg „akarja” ragadni figyelmünket. Nem ez történt az őskertben Évával?! Éva mindaddig nyugton maradt, amíg nem nézte a gyümölcsöt. A gonosznak fel kellett kelteni Éva figyelmét, majd tekintetét rávezetni a gyümölcsre, hogy saját torz tervét elérje. Ezért a „kép mutatás” a vágy felkeltését akarta elérni. Nem elég, hogy nézze a gyümölcsöt, ha az nem hat rá érzelmileg. Figyelemfelkeltő szerepe után kell, hogy érzelmileg hasson a nézőre: vagy vonzó a tárgy, vagy visszataszító. Ha vonzó, az ember szívesen idéz el előtte, mivel a kép jó hatással van rá. Ha torz, akkor lehet sejteni, hogy az érzelmi felkavarás szándékos volt. De ezzel a kép még nem fejezte be feladatát. A következő a lényeges: valamit kommunikál a kép! Valamilyen gondolatot akar elindítani bennünk. A kép, mint egy vizuális stimuláció, *informál* és *formál*, mivel mind a gondolkodásunkra, mind az érzelmünkre hat. Be kell látnunk, hogy egy kép gyakran többet mond minden szónál: sajátos módon fejez ki oly komplex és szóban nehezen kifejezhető koncepciókat, amelyek e csatorna nélkül nehezen felfogható. Ezért a több feladatott ellátó kép hatékony eszköz a hitre nevelésben, mert a hit pont a nem látható és nehezen felfogható valóság világába ad bepillantást.

II. A képek és a kinyilatkoztatás

A kinyilatkoztatás folyamán Isten képek által „mutatkozott” be – aki a csillagokat, a holdat, és minden láthatót teremtett, aki az égő

csipkebokorban jelen volt, miközben nem pusztított, aki szivárvány jelel szövétségre lépett az emberrel, és utat mutat neki a felhőoszlop által; táblákra rögzítette törvényeit, és akinek jelenléte jeleivé váltak a frigyláda, szent sátor és a felhő. Ő a „sas madár”, az „anya”, aki ajkához emeli csecsemőjét, és a szülő, aki saját „vállán” viszi gyermekét, a szerelmes hitves, aki „kezére vési” kiválasztottjai nevét... Nehéz csak néhány képet kiemelni, mert az Ószövetség tele van képekkel Istenről.

Jézus „képesítette”, azaz illusztrálta nekünk mind a Mennyei Atyát, mind Isten országát, két oly nagy fogalmat, amely valósága meghaladja az ember racionális gondolatvilágát. A fel nem fogható valóságot Jézus képekben közvetíti, hogy a teremtmény képes legyen kapcsolatba kerülni a fel nem foghatóval. Minden ember erre a kapcsolatra teremtett, miközben „az igazi Istenhez vezető úton fellépő (...) nehézség abból fakad, hogy Isten lényegileg kifejezhetetlen a maga «ittlétében» és jelenvalóságában.”¹ Ezért az ember segítségre szorult. Amint olvastuk a Zsidókhoz írt levelében, Isten „a végső napokban”, azaz az utolsó szava a megtestesült Fiú Isten. Ő már nem csupán egy küldönc, hanem Isten Fia, aki megtestesülése által, emberi képekben megmutatja nekünk milyen az Atya! „Aki engem látott, az Atyát látta!” (Jn 14,9) Jézus az Atyáról a teljes kép és magyarázat.

Képekben mit mutatott nekünk Jézus? Ő a láthatatlan Isten képmása (Kol 1,15-29). Ő a teremtő szó, aki által minden teremtett, és aki testté lett. (Jn 1,14) Ő a táplálék, a kenyér! (Jn 6), a jó pásztor, aki vezeti a rábízottakat gondos és óvó szeretettel (Jn 10). Ő az, aki másokért adja életét, mint a búzamaz (Jn 12); aki az ember szolgája, hogy lemossa és fölemelje (Jn 13, Fil 2,1-11). Ő az, aki maga az Út, az Igazság és az Élet (Jn 14); a szőlőtő, aki élteti azokat; akik kapcsolatban maradnak vele (Jn 15); aki részben Mester, de inkább barát (Jn 15). Ő az irgalmas Atya képe (Lk 15,15-32). Jézus személye – cselekedetei, imái, tanításai, munkája, és hétköznapi élete az Atyának üdvözítő terve (Ef 1,1-23).

Itt csak néhány képet emelhetünk ki, de mégis tisztán láthatjuk, hogy e képek nélkül Istenről való elképzelésünk nem lehet helyes, hanem inkább félelemkeltő és visszataszító. Ha ebben kételkedünk, csak végig kell gon-

¹ Karl FRIELINGSDORF. *Istenképek, ahogy beteggé tesznek – és ahogy gyógyítanak*, Szent István Társulat, Bp. 2007. 19.

dolni a görög mitológia istenképeit. Fura figurák, félig állat, félig ember ötvözetek állnak előttünk, vagy ha ez emberi, kép és szép, mégis is gőgös, ugyanakkor kegyetlen istennek bizonyul. Egy szép és jó Istent önmagunk nem tud kigondolni. A tajvani misszióban találkoztam egy érdekes szó-kással, mely szerint minden családnak van saját istene, amelynek képét felragasztják a főbejárat ajtajának külsejére. Általában ezek a képek visszaszítóak, és rémisztőek. A család istene a gonosz szellemeket és minden betegséget el kell elijesztenie rondaságával, és ez által „isteni védelme” alá vonhatja a család minden tagját. Minél rondább, annál jobb!

Viszont így a kínai világban nincs személyes kapcsolat a család istenével. Pont ettől a távolságtól és félreértéstől akar óvni minket az egyetlen Isten, aki személyes kapcsolatot keres gyermekeivel, és aki nem elijeszteni, hanem meghívni akar. Ezért Jézus személye és élete egy vonzó, szerető, hozzánk közelálló és bátorító képet ad arról, hogy ki vagyunk Istennek, és Ő ki nekünk.

Az a hit, amely Isten kinyilatkoztatásából fakad, képekből alakul ki. Valóban a hit nyelvezete csupán szimbolikus nyelvezet lehet, mert a transzcendens Istenről, a szövetségkötő Istenről van szó, akinek Atyai irgalma nem merül ki gyermekei iránt. Képek, szimbólumok nélkül nehéz felfogni üzenetének mélységét.²

III. A média és a gyermek

Valláslélektani vizsgálatok arra utalnak, „hogy az istenkép már a gyermek első életévében megjelenik és a szociokulturális környezet hatása alatt áll.

A gyermek a 3-4. életévig képekben és szimbólumokban «gondolkodik», logikája *«képi logika»*. Még a következő életszakaszban is, egészen a 6-7. életévig szemléletes marad a gondolkodás: az istenkép megelőzi az istengondolatot.”³

Miért fontos a média használata a vallásos nevelésben? Azért – mert a kisgyermek első alapismerete képekből szövődik. Nem érti a „teológia” nyelvezetét, de mégis a képek egy konkrét teológiát hordoznak. Ha

² Ezzel kapcsolatban lásd a Katolikus Egyház Katekizmus, Szent István Társulat, Bp. 2002, 1146-1151 pontjait.

³ K. FRIELINGS DORF. *Istenképek, ahogy beteggé tesznek – és ahogy gyógyítanak*. 16.

helytelen a kép, akkor helytelen a teológia. Ebben az a veszély, hogy ez lesz a gyerek értékrendjének egyik sarkalatos alapköve. A rossz képet nagyon nehéz megváltoztatni, sőt majdhogyan nem lehetetlen. Valóban egy helytelen képet nem lehet kozmetikázni, hanem azt meg kell szüntetni, ami csak akkor következik be, ha egy jobb, számára igazibb és helytállóbb kép veszi át a helyét.

Bár a fenti idézet egy szűk életkorra vonatkozik, valóban azt lehet mondani, hogy az ember élete végig képekben és szimbólumokban gondolkodik, mivelhogy minden szó csupán egy valóságnak „szimbolikus” megjelenítése. De most nem a verbális kommunikációs képességünkre szeretném a figyelmet felhívni, hanem az érzékszervek bevonásának fontosságára.

A mai ember - még inkább, mint az előző években - a média embere. Oly gyorsan fejlődik a filmipar és azt kiszolgáló technikai rendszer, hogy nehéz vele lépést tartani. Az átlagember - közép Európában - naponta minimum négy órát ül a tv előtt, mely idő alatt „bejárhatja” a világot. Tanulási idegrendszere ráállt a vizuális, zenével aláfestett tanulásra oly annyira, hogy sok fiatal nem tud tanulni a csendben. Már alig ír fontos eseményekről: azokat inkább videóra, cd-re, digitális fényképezőkre, azaz képekben rögzíti, és mutatja másoknak. Élményszerűvé válik a „visszatekintés”, mivelhogy újra át lehet élni a fontos perceket.

IV. Fontos módszertani kritériumok

Ha tetszik, ha nem a mai tanuló a média embere. Ez ellen nem harcolni és ezt nem tiltani kell, hanem a média eszközeit intelligensen beépíteni a nevelési folyamatban. Ezért a hitre nevelés folyamatából sem hiányozhat a média. A Katechetikai Általános Direktóriumuma (innenről kezdve a KÁD) 209⁴. pontja fontos kritériumokat ad a média használatával kapcsolatban. Bár ez a pont a tömegtájékoztató eszközökre utal, a következő pontok éppen olyan érvényesek az órák alatti média használatra:

1. Használata legyen fokozott

Ez nem azt jelenti, hogy kezdjünk kevéssel, a teljes használat

⁴ A Klérus Kongregációja. A KATEKÉZIS ÁLTALÁNOS DIREKTÓRIUMA. Szent István Társulat, BP. 1998

végspontjáig. A fokozott részben mértékelt, részben tartalmilag fokozott. Leghatékonyabban úgy használhatjuk, ha EGY koncepciót akarunk körbejárni, bemutatni, illusztrálni olyan képekben, amelyek szoros összefüggésben állnak a fogalom lényeges értelmével.

2. Maradjon meg az egyensúly a kép és a szó között

A média eszköze az – csupán eszköz – nem tanárpótlás. A szó – amire itt utalunk – az „élő” szó, amelyet a tanár (katekéta) az adott korcsoport életkori sajátosságával, és vallásos szintjéhez igazít. Vannak alkalmak, amikor az alkalmazott média használata során a csend a leghatékonyabb „didaktikai” lépés, de az is csak akkor termékeny, ha a tanuló megfelelően felkészítették ennek értelmére. Más szóval, nem szerencsés nevelés, ha a tanulóra bízunk a bemutatott anyag lényegét. A katekétának kell kiemelni azt, ami az óra központi magva, a lényege. A nyelvhasználattal kapcsolatban a KÁD 208. pontja eligazít minket.

3. Vigyázni kell a vallásos tartalom megőrzésére a választott kifejezési formákban

Nem minden eszköz megfelelő az evangélium közvetítésére. A kiemelt anyagnak „méltónak” kell lenni ahhoz az üzenethez, amit közöl. A katekéta – mint nevelő – még az ízlést is neveli. Igényesnek kell lenni mind a zenei anyag kiválasztásban, mind az aktuális kép bemutatásában. A választásunk tanúságot tesz arról, hogy mi hogyan viszonyulunk a témához. A mi hozzáállásunk negatívan, de pozitívan is befolyásolhatja a tanulót.

4. Ügyelni kell a fogadók kritikai érettségének és a média által közölték személyes értékelésének fejlesztésére

Mivel a katekézis a keresztyén életre nevel, a hit kialakítása lényeges feladat. Személyes döntés nélkül nem könnyen alakul ki a hit, mivel az az ember szabad és személyes döntéséből fakad. A hit aktusát mások nem adhatják, csak is minden egyes egyén. Ezért motiválni kell a választott média közlésének személyes jellegére. Ez nem ugyanaz, mint a kiértékelés, amely bizonyos bírálati szerepet tölt be. Az értékelés azt jelenti, hogy segítséget kap a növendék kifejezni mit nyert, mit kapott, miben erősödött meg a tanulás folyamán. Ez is a katekumenális jellegű katekézisnek a „reddicchio” egyik formálja.

5. A célnak megfelelő, a tömegtájékoztató eszközökön keresztül átadható, kateketikai segédanyagok

Itt néhány kritikus értelmezést mutatunk be, amelyet szükségesnek tartunk kiemelni. Az egyik a kateketikai cél, a másik a „kateketika” fogalma. E kettő szoros összefüggésben áll egymással, tudniillik a katekézis fogalma szükségszerűen vezet el a célhoz, melyet minden foglalkozás szorgalmaz, de ezt egyszerre nem érheti el. A katekézis fogalma görög gyökérből származik, amely „*visszhang*”-ot, illetve „*továbbadás*”-t jelent. A visszhang hűen tükrözi az eredeti üzenetet, amely inspirálta, vagy elindította a visszhangzás folyamatát. De nem passzívan adja át, hanem az, aki a visszhang szerepét betölti, egyé válik az üzenettel. Ezért az életével, és nem csupán szavaival tölti be a visszhang szerepét. Nyilván Jézus és Jézus evangéliuma az elindító, a kiinduló pont. A katekéta az a személy, aki a visszhangzás folyamatában életével tanúságot tesz, és szolgálatával - a mai világban - közli a keresztény élet lényegét.

A tanítvány „*visszhanggá*” válik a világban. A KÁD a következőképpen fejezi katekézis célját: „segítsen megismerni, kapcsolatba kerülni és közösségre lépni Jézus Krisztussal és mindazzal, amivel az Úr egységben volt: az Atyával, a Szentlélekkel, az Egyházával, és minden egyes emberrel.”⁵ Ezért a média eszköz kell, hogy legyen e nemes célt támogatásában, s ne nehézségeket gördítsen a tanuló hitben való fejlődése útjába.

A kateketikai segédanyag alkotása helyet itt gondolhatunk a személyes hitbeli alkotásra, amelyre az adott anyag ihletet, segítséget adhat. Lényeges kérdés lehet: milyen cselekvésre, magatartásra indít a kiválasztott eszköz és anyag?

A felsorolt öt kritérium nem meríti ki a média használatának módszertani kérdéseit, de fontos támpontokat ad a megfelelő használatra. Ugyanakkor a KÁD 204. pontja néhány veszélyre figyelmeztet: „A katekézisnek el kell háritania a kultúra minden kártékony beavatkozását...” Más szóval, kritikus szemmel meg kell vizsgálni a kiválasztott anyag alkalmasságát: mennyire képes közölni az Evangéliumot a jelen hallgató csoportnak? Lehet, hogy egy „pici csúszás, csúsztatás” egy

⁵ Vö. KÁD 80, 81

kezdő számára komoly zavarásokat okozhat, ugyanakkor egy adott információ az érettebb hitű hívő számára nem jelent gondot, hiszen a szükséges „szűrők” már régebben kialakultak benne, s ennek segítségével jobban figyelhet a lényegre.⁶

Miközben az eszközöket eddig még nem használt katekétákat bátorítjuk a helyes használatra, nos őket figyelmeztetni is kell, hogy a média technikája ne dominálja a hitre nevelés folyamatát. Így esetleg veszélybe kerülhet az aktív részvétel. (A szükséges előkészítő lépésekre külön kitérünk a *Katekéták kézikönyvben*.⁷

V. A média használatának előnyei / hátrányai

1950 óta nagyméretű fejlődés történt a média területén. Egyre több embert befolyásol a média (mely egyaránt negatív és pozitív irányú) és egyre mélyebb és elvontabb gondolkodásra készítheti az embert.

- A problémák megoldására több lehetőség kínálkozik; megtanulhatja, hogy egy helyzetet több szempontból is lehet értelmezni.
- Sok értékes és hasznos információhoz juthat, melyekhez régebben nem, vagy csak nagyon nehezen jutott volna.
- Új viselkedési normákkal is találkozhat, mely segítségére lehet, amennyiben hátrányos helyzetben van, és ebből szeretne kitörni.
- Számára a világ egyre hozzáférhetőbbé válik; a horizont számára kiszélesedik, bepillanthat a tenger mélyére, távcsöveken kémlelheti az univerzumot; megismerhet idegen kultúrákat, és felfedezheti mások nehézségeit, szenvedéseit is. Ez támogatja a más kultúrák iránti érzékenységet, tiszteletét, és serkenetheti a „katolikus” (egyetemes) lelkület és a szolidaritás erényének kialakítására.

Nem is kell mondani, hogy a média számunkra nem csupán előnyvel jár, mivel nevelő hatása az emberre bizony nem mindig a jó irányba mutatja. Sok romboló hatása is van. Ezeket itt most csak azért említjük, mert fontos e veszélyekre a figyelmet felhívni, és ezek alapján is megvizsgálni az alkalmazott média-eszközöket.

⁶ A KÁD következő pontjaira is érdemes kitérni, hiszen ezek is tartalmaznak lényeges szempontokat. 21., 149., 160-161.

⁷ Vö. Fogassy Judit: *Katekéták kézikönyve*, Budapest, SZIT, 2002, 53-54.

- A média sok esetben nem megfelelő értékeket közvetít, egyenesen rombol. A hallgatóság - még gyakran a felnőttek - sem érti helyesen, mi a keresztény értékrend, így védtelen média domináns és gyakran a hamis példákat felvonultató „híreivel” szemben. AZ ÉRTÉKEK és HIBÁS DÖNTÉSEK ÖSSZEMOSÓDNAK.
- Az erőszak! Olyan információkkal is találkozhat az ember, amelyekre semmi szüksége nincs, sőt, éppen az lenne jó, ha ilyeneken nem is gondolkodna. (Hogyan kell ügyesen bombát készíteni; hogyan kell egy rablást megtervezni; hogyan lehet egy életet tönkretenni...) Az erőszakos módszerek arra nevelnek, azt sugallják, hogy az erőszak sikerre vezet.
- A gyermek idegrendszere még nem érett. Súlyos érzelmi zavarokat és labilis idegállapotot eredményezhet a média korlátlan befolyása. A gyermek még gyermek. Azt nézi, ami számára érdekes, de az érdekes nem egyenlő a jóval! Szempontokat kell adni neki, hogy mit érdemes nézni, mi a felemelő, és mi a romboló.⁸
- Ha az ember élete labilis, akkor túlságosan passzívvá válhat, vagy a média világába menekülhet. Nem a saját problémáját oldja meg, hanem megnézi, hogy X.Y. hogyan „oldott meg” valamilyen élethelyzetet.
- Bár több sikeres viselkedési modellt is ismerünk, azokat gyakran a hallgató nem tudja elsajátítani, mert nincs meg a megfelelő közeg, amelyben az adott modell működésképes. Ha valaki megpróbálja azt követni, gyakran kudarcot vall, frusztrált lesz, csalódottá válik, és már nem lesz kedve újabb jó viselkedési módot kidolgozni. Nem tud mit kezdeni magával, amikor az élete unalmasnak tűnhet.
- Az állandó „szórakoztatás” ingerli az ember figyelmét és idegrendszerét; nem tud nyugodt lenni, nem tud nyugodtan átgondolni egy problémát, már nem látja világosan, milyen lépéseket kell tennie.

⁸ II. János Pál is utalt erre a veszélyre, tudniillik, hogy a gyerek védtelen a média befolyásától. Még nem képes megkülönböztetni a jót és a rosszat, azaz, hogy mi segít, és mi árt, mert még nem rendelkezik ezekkel a képességekkel. Ezért a felelősség a felnőttre, a nevelőre, még inkább a katekétára hárul. Lásd: II. János Pál. A Gyermek és média, 1979.

- A TV-ben rövid idő alatt megoldódik a probléma, az életben mindez nem megy olyan könnyen. Becsapó, és megoldásoktól elbátortalaníthatja a hallgatót.

A fent felsorolt veszélyek csupán arra figyelmeztetnek, hogy a média okos használata alapos előkészületet igényel.

VI. Hogyan lehetne megtartani az előnyöket és elkerülni a hátrányokat?

Előkészület! Kritikus és szigorú választás!

Felmérés!

Vezetett nézés!

Kommunikáció!

Kiértékelés!

1. Az előkészület fontos kérdései

Első lépésként alaposan át kell gondolni néhány kritikus kérdést. Amennyiben ezekre nem tudunk világos és konkrét választ adni, eszközünk áldozatai lehetünk, és inkább mi válunk annak szolgáivá. Ezért a következőket javasoljuk:

- Mit akarok hangsúlyozni, kiemelni az alkalmazott médium által?
- Miért gondolom, hogy éppen ez a rész jó és megfelelő a csoportnak és a témának?
- Az órának melyik részében szeretném használni a kiválasztott médiumot?
- Milyen hatást szeretnék elérni a hallgatókban? (Együttérzést?, csodálkozást? Bűnbánatot? Az irgalmasság cselekedeteire kapjon indítást? Csupán tájékoztatást? Szórakozást és pihenést? Mély megihatottságot?)
- Milyen fogalmak lesznek újak számukra, és hogyan fogom azokat bemutatni?
- Mire akarom felhívni a figyelmüket, és hogyan fogom ezt megtenni?
- Mi akadályozhatja a remélt hatást? (Ha bohóckodnak? Ha nem figyelnek? Ha nem reagálnak?)
- Hogyan kell ezekkel, az akadályokkal számolnom, és milyen megoldást lehet előre kigondolni?

Hogyan tanítsunk? – módszertani és gyakorlati segédlet a hitre neveléshez

- Milyen emberképet mutattunk be? (Lányokról, fiúkról, sztereó-típus?)
- Milyen képet ad a házasságról? (Nevetségessé válik a házasság? Az elvált nő, vagy férfi a „norma”?)
- Hogyan szerepel benne az erőszak?
- Hogyan hat az érzelmekre? Mit tart tisztelőben, mit nem?
- Milyen képet mutat a kisebbségekről?
- Mire nevelem a gyermekeket a kiemelt médiummal?
- Melyek azok az érzékeny pontok, amikre föltétlenül fel kell őket készítenem saját szavaimmal?

Ezeket a kérdéseket még a szülőknek is lehet javasolni, akik szeretnék nagyobb figyelmet fordítani arra, hogy mit figyelnek otthon.

2. Felmérés!

Ez a lépés közvetlen a médium használta után történik. Ha nem alkalmas az óra alatt ezeket ellenőrizni, akkor föltétlenül a foglalkozás után fordítsunk néhány percet saját kiértékelő feladatunkra.

- Elértem-e a várt eredményt? Jól felkészítettem-e a hallgatókat? Ha valami hiányzott, az mi volt? Mi segített volna?
- A foglalkozás mit eredményezett a hallgatókban? A média eszköze zavart keltett bennük? Mi volt az azonnali reakció? Érzelmileg mit váltott ki belőlük?
- Vannak-e kérdések, amelyekre föltétlenül vissza kell térnem?
- Megkérdeztem-e az ő gondolataikat? Hogyan fogok erre vissza térni, tudván, hogy idővel gyengül a hatás, de még a jó hatás is?

3. Vezetett nézés!

- a. Én határozom meg, hogy mit néznek és abból mennyit.
- b. Az élmény előtt ráhangolom a csoportot a fő témára.
- c. Megmondom előre, hogy mit figyeljenek, és a végén én mire lesznek kíváncsi. (Ezt ne a végén mondjam meg, mert azzal félrevezetem őket!)
- d. Azt is mondhatom, hogy mit NE figyeljenek, mivel az most nem lényeges (konkrét példával).

4. Kommunikáció!

- a. A média meghallgatása vagy megtekintése után beszélj a csoporttal.
- b. Fontos, hogy a nevelés most veled együtt folytatódjon. Milyen kérdéseket teszel föl: nyitott vagy zárt kérdéseket? Elgondolkodtatókat, vagy megválaszolhatókat?
- c. Mit akartál tanítani a média által? Hogyan folytatod?
- d. Hogyan segítesz nekik elsajátítani a lényeges tanítást? Ha valami elterelte a figyelmüket a lényegtől, azt hogyan tudod helyretenni?

5. Kiértékelés!

- a. Beszeld meg velük, hogy milyen értékeket találtak!
- b. Ha egyszerű diavetítésről volt szó, akkor nem kell annyi időt tölteni ezzel, de ha filmrészletről volt szó, akkor fontos egy kis időt fordítani a közös beszélgetésre, melynek során kiemeled az értékeket.

VII. Záró gondolatok

A média szerepe a hitre nevelésben sokat tud segíteni, amennyiben harmóniában marad a katekézis céljával, sajátosságával és egyházi természetével. Viszont sokat árthat, ha a kiválasztott eszköz nem méltó az evangéliumhoz, sem nem megfelelő a témához, illetve az adott korosztályhoz. A média hatása akkor káros, amikor helyettesíti a felkészülést, és nem az órának egy adott dimenzióját erősíti meg. Amikor a média köti le figyelmünket, és nem a hallgató, akkor veszélybe kerül a katekézis igazi mondanivalója, mert a katekéta - a maga személyében - az elsődleges üzenet Istenről.

Nagyon oda kell figyelni, hogy a média eszközei milyen hatást gyakorolnak az érzelmekre. Lehet, hogy ami számodra kedves és jó, másnak torz és borzalmas. Amikor nem vagy teljesen meggyőződve, hogy jól döntöttél, kérd ki mások véleményét.

Pár szót had mondjak a „power-point” használatával kapcsolatban. A power-point nagyon alkalmas eszköz a gyors benyomás keltéséhez, és gyors információ közléséhez. Viszont nem ad elegendő időt, hogy egy-egy gondolattal, képpel tartósabb kapcsolat alakuljon ki a foglal-

Hogyan tanítsunk? – módszertani és gyakorlati segédlet a hitre neveléshez

kozás alatt. Miközben a feldolgozandó téma kibontásra kerül, az az ábra, ami segített volna a megértésben, már nem látható, mert tovább kellett lépni. Viszont ha ábraként – hosszabb ideig - még a tanulók előtt marad az ábra, minden újabb és újabb gondolatnál ránéz az ábrára. Így annak mondanivalóját is mélyebb szinten fogja érteni. Ezért előnyesnek tűnik, hogy lényeges ábrákat függesszünk fel a falra – applikációként - hogy az állandó kivetítettség a tanítás lényegi üzenetével folyamatosan kapcsolatba kerülhessen, miközben végezzük a munkánkat. Utána már az ábra önmagától „beszél”!